

OBRAZ STOLICY APOSTOLSKIEJ I PAPIEŻY NA ŁAMACH GŁOSU POMORZA I GŁOSU KOSZALIŃSKIEGO W LATACH 1972–1989²

Wstęp

W różnych ustrojach społeczno-politycznych funkcjonowanie prasy było unormowane w szczegółowych aktach prawnych, takich jak Ustawa z 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe było też odniesione do przepisów Konstytucji, szeregu norm kodeksów prawa cywilnego, karnego, administracyjnego oraz innych regulacji prawno-administracyjnych. W totalitarnych jednopartyjnych państwach, a miało to miejsce w Polsce po II wojnie światowej, „status prasy zależał od rządzącej partii albo od organizacji przez tę partię kontrolowanych i był przede wszystkim narzędziem wychowania i propagandy”³.

Przedstawiany w prasie obraz Stolicy Apostolskiej i papieży był przede wszystkim skierowany na ukazywanie zwłaszcza pokoju, to znaczy takiej sytuacji, w której państwo nie było związane stanem wojny. W Polsce Rzeczypospolitej Ludowej (PRL) znaczenie pokoju utożsamiano przede wszystkim z utrzymaniem albo tworzeniem wartości związanych z ideologią komunistyczną, traktując religię i Kościół katolicki wrogo lub jako pomost do osiągnięcia swoich celów. Okres 1972–1989 obejmował pontyfikat dwóch świętych papieży: Pawła VI i Jana Pawła II oraz papieża Jana Pawła I, którego pontyfikat zakończył się już po 33 dniach.

1. Prawo prasowe i Robotnicza Spółdzielnia Wydawnicza „Prasa–Książka–Ruch”

Od czasu uchwalenia Ustawy z 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe straciły moc wszelkie przepisy dotyczące przedmiotów w niej unormowanych, a w szczególności stracił moc prawnie obowiązujący Dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z 21 listopada 1938 r.⁴ Można przyjąć, że wspomniany dekret, a także między innymi Konstytucja z 1952 r.,

¹ Mgr Andrzej Rybak – absolwent Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Szczecińskiego, ORCID 0000-0002-1261-1736. Adres do korespondencji: 75-573 Koszalin, ul. Szymanowskiego 23/7, e-mail: andrzej-rybak@neostrada.pl.

² Fragment pracy magisterskiej *Obraz Kościoła katolickiego w prasie lokalnej w latach 1972–1989* napisanej pod kierunkiem ks. dra Tadeusza Ceynowy i obronionej na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Szczecińskiego w 2019 r.

³ „Prasa”, w: *Nowa Encyklopedia Powszechna PWN*, t. 5 (Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1996), 309.

⁴ Ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe, Dz.U. nr 5 z dnia 7 lutego 1984 r., art. 60.

w „nowych czasach” (od 1945r. do uchwalenia prawa prasowego w 1984r.) miały postać dokumentu semantycznego, to znaczy, że określały inne prawa i przepisy od tych, które faktycznie uznawano i stosowano. Ustawa Prawo prasowe była aktem prawnym ustalającym zasady funkcjonowania prasy oraz wyznaczającym granice wolności prasy, regulującym prasową działalność wydawniczą i dziennikarską.

W Polsce po przejęciu władzy przez siły komunistyczne wprowadzono szereg przepisów prawnych ograniczających wolność prasy i podporządkowujących tematykę prasową nowej, totalitarnej ideologii. Te przepisy, między innymi o Głównym Urzędzie Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk (GUKPPiW)⁵, wciąż funkcjonowały w nowej ustawie⁶. Ustawodawca deklarował wolność słowa, odwołując się do Konstytucji z 1952 r., niestety, działanie prasy zależne było od opartej na przesłankach politycznych decyzji aparatu administracyjnego⁷. Pojęcie „prasa”, zgodnie z ustawą, oznaczało „wszelkie publikacje periodyczne, które nie tworzą zamkniętej, jednorodnej całości, ukazujące się nie rzadziej niż raz do roku, opatrzone stałym tytułem albo nazwą, numerem bieżącym i datą, a w szczególności dzienniki i czasopisma; prasa obejmowała również zespoły ludzi i poszczególne osoby zajmujące się działalnością dziennikarską”⁸.

Prawo prasowe definiowało dziennik jako „ogólnoinformacyjny druk periodyczny lub przekaz za pomocą dźwięku i obrazu, ukazujący się częściej niż raz w tygodniu”⁹. W tytule i w stopce redakcyjnej przywoływanej w tym opracowaniu prasy lokalnej było napisane, że jest ona organem Komitetu Wojewódzkiego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (PZPR). Słowo „organ” oznaczało m.in. „dziennik lub czasopismo reprezentujące poglądy organizacji politycznej, społecznej”, a więc potwierdzało to zależność prasy od władzy¹⁰.

⁵ „Cenzura”, w: *Nowa Encyklopedia Powszechna PWN*, t. 1 (Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1995), 665–666.

⁶ 31.08.1980 r. w sali BHP Stoczni Gdańskiej zostało podpisane porozumienie pomiędzy Międzyzakładowym Komitetem Strajkowym, reprezentującym ponad 700 strajkujących zakładów pracy, oraz delegacją rządową. Jednym z postulatów strajkujących pracowników był zawarty w punkcie 3. następujący postulat: „Przestrzegać zagwarantowanej w Konstytucji PRL wolności słowa, druku, publikacji, a tym samym nie represjonować niezależnych wydawnictw oraz udostępnić środki masowego przekazu dla przedstawicieli wszystkich wyznań”. W rozmowie Ludwika Arendta (Polska Agencja Prasowa, PAP) z ministrem sprawiedliwości J. Bafią, zamieszczonej w *Głosie Pomorza* (dalej GP) 7.04.1981 r., „Projekt ustawy o cenzurze w Sejmie PRL” wspomniano, że „opracowanie tego aktu prawnego przewidywało porozumienie gdańskie”. O tym, że Sejm PRL uchwalił ustawę „O kontroli publikacji i widowisk” GP napisał 3.08.1981 r., w korespondencji Polskiej Agencji Prasowej (PAP) „Drugi dzień obrad Sejmu PRL”, stwierdzając, że „wykonano ważny punkt ubiegłorocznych sierpniowych porozumień społecznych”. Nowa ustawa ograniczyła zakres cenzury prewencyjnej, czyli kontroli publikacji przed jej ukazaniem się w druku, wprowadziła odwołanie do Naczelnego Sądu Administracyjnego i możliwość zaznaczenia interwencji cenzorskich.

⁷ Jacek Sobczak, *Prawo prasowe* (Warszawa: Wydawnictwo „Muza”, 2001), 160–161.

⁸ Ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe, Dz.U. nr 5 z dnia 7 lutego 1984 r., poz. 24, art. 7.2.1.

⁹ Ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe, Dz.U. nr 5 z dnia 7 lutego 1984 r., poz. 24, art. 7.2.2.

¹⁰ „Organ”, w: *Mały Słownik Języka Polskiego* (Warszawa: PWN, 1968), 515.

„Twórcami przekazu prasowego są dziennikarze”. Według prawa prasowego dziennikarzem¹¹ „jest osoba zajmująca się redagowaniem, tworzeniem lub przygotowywaniem materiałów prasowych, pozostająca w stosunku pracy z redakcją albo zajmująca się taką działalnością na jej rzecz i z upoważnienia redakcji”. Zadaniem dziennikarza jest „służba społeczeństwu i państwu”¹². Dziennikarz, „w ramach stosunku pracy, miał obowiązek realizowania ustalonej w statucie lub regulaminie redakcji, w której jest zatrudniony, ogólnej linii programowej tej redakcji”¹³.

Działacze PZPR, w celu scalenia treści prasy, zaczęli wcielać w życie swoją politykę informacyjno-wydawniczą, a poprzez przejęcie przez partię wydawnictwa Robotniczej Spółdzielni Wydawniczej (RSW) „Prasa” ujednolicali rynek prasowy¹⁴. RSW „Prasa”, jako monopolistyczne wydawnictwo partii komunistycznej, tworzyła w naszym kraju „prasę nowego typu”. Celem tej prasy było kształtowanie nowej świadomości społecznej, religijnej i politycznej czytelników. Ten cel wytyczył wydawnictwu już pierwszy statut z 1947 r., który tak określił jego zadania: „działalność wydawnicza, oświatowa i propagandowa w duchu marksistowskim dla podniesienia ogólnego poziomu wiedzy społecznej”. To zadanie realizowane było w szerokim sensie, nie tylko przez prasę partyjną, ale także przez pisma działające w myśl idei Frontu Jedności Narodu¹⁵.

W styczniu 1973 r. Zjednoczenie Kolportażu Prasy i Książki „Ruch” (od 1950 r. monopolista na polskim rynku prenumeraty i kolportażu prasy) i Spółdzielnia Wydawnicza „Książka i Wiedza” zostały włączone do RSW „Prasy”. A. Kozieł stwierdził, że w wyniku tych przeobrażeń powstał olbrzymi koncern prasowo-kolportażowy RSW „Prasa–Książka–Ruch”¹⁶. W GK z 22 grudnia 1972 r. zamieszczono informację PAP o powstaniu od 1 stycznia 1973 r. tej nowej organizacji. W gazecie napisano, że zintegrowanie trzech instytucji będzie służyło podnoszeniu socjalistycznej świadomości oraz ogólnego poziomu wiedzy społeczeństwa¹⁷.

W wywiadzie gazety z dyrektorem działu kulturalno-oświatowego w Zarządzie Głównym w RSW „Prasa–Książka–Ruch” Antonim Solarzem, z okazji dnia prasy, w GP z 5 maja 1977 r. przedstawiono dorobek, historię i współczesność w działaniu RSW. Dyrektor Solarz ukazał prasę jako „potężny środek masowego przekazu wiadomości i określonych treści ideowo-wychowawczych, dzięki czemu podnosi się poziom świadomości społecznej, wiedzy i kultury, a także stymuluje aktywne uczestnictwo społeczeństwa w życiu najszerszych kręgów ludności”¹⁸.

¹¹ Ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe, Dz.U. nr 5 z dnia 7 lutego 1984 r., poz. 24, art. 7.2.5.

¹² Ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe, Dz.U. nr 5 z dnia 7 lutego 1984 r., poz. 24, art. 10.1.

¹³ Ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe, Dz.U. nr 5 z dnia 7 lutego 1984 r., poz. 24, art. 12.

¹⁴ Jerzy Myśliński, *Kalendarium polskiej prasy, radia i telewizji* (Warszawa: „BelStudio”, 2004), 95.

¹⁵ „RSW «Prasa» – Liczby i fakty”, *Zeszyty Prasoznawcze* 2 (1967): 9.

¹⁶ Andrzej Kozieł, „Prasa w latach 1944–1989”, w: *Prasa, radio i telewizja w Polsce. Zarys dziejów*, red. Danuta Grzelewska (Warszawa: Elipsa, 2001), 192.

¹⁷ „Zintegrowanie RSW «Prasa», «Książki i Wiedzy» i «Ruchu»”, GK 22.12.1972, 357 (1972): 1.

¹⁸ „Dni kultury, oświaty, książki i prasy – Jubileusz prasy”, GP 5.05.1977, 10 (1977): 4.

Z okazji 35-lecia RSW „Prasa–Książka–Ruch” 12 maja 1982 r. *Głos Pomorza* (dalej GP) przekazał informację PAP o celach przez tę spółdzielnię sformułowanych¹⁹, także o liczbach charakteryzujących działalność wydawnictwa od 35 lat. RSW „dzisiaj wydaje około 270 tytułów w łącznym jednorazowym nakładzie wynoszącym prawie 22 mln egz., 45 dzienników i 226 czasopism. Globalny nakład prasy RSW wyniósł w ub.r. 2,7 mld egz.”²⁰. 18 grudnia 1987 r. GP napisał, że „w uznaniu szczególnych zasług w działalności wydawniczej i propagandowo-oświatowej, Rada Państwa na wniosek Sekretariatu KC PZPR – przyznała RSW „Prasa–Książka–Ruch” order Sztandaru Pracy I klasy”²¹. Na przełomowe zmiany funkcjonowania mediów w Polsce miał wynik wyborów parlamentarnych z czerwca 1989 r. i w konsekwencji sierpniowa zmiana rządu. W grudniu 1989 r. znowelizowano Konstytucję. Zmieniono nazwę państwa na Rzeczpospolita Polska.

Najważniejsze fragmenty wywiadu prezesa RSW Sławomira Tabkowskiego dla wrocławskiej *Gazety Robotniczej* GP przedrukował 11 grudnia 1989 r. Prezes RSW próbował obalić opinie o monopolistycznej pozycji RSW na rynku prasowym i wydawniczym²². Rzeczpospolita Polska, po częściowo wolnych wyborach parlamentarnych w 1989 r., według dokonanych wtedy zmian w Konstytucji²³, miała być demokratycznym państwem prawa urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej. W zmienionej Konstytucji usunięto zapisy o sojuszu ze Związkiem Socjalistycznych Republik Radzieckich (ZSRR), przewodniej roli PZPR oraz socjalizmie i gospodarce planowej. W I połowie 1990 r. uchwalono w Sejmie RP ustawy dotyczące organizacji i działalności spółdzielni, co umożliwiło demonopolizację m.in. wydawnictw prasowych²⁴. W marcu 1990 r. uchwalono ustawę o likwidacji RSW „Prasa–Książka–Ruch”. W kwietniu tego samego roku na mocy ustawy zlikwidowano GUKPPiW oraz jego terenowe oddziały. Znowelizowano również prawo prasowe²⁵.

¹⁹ „Fakty i liczby”, GP 12.05.1982, 93 (1982): 6: „Cele, wiążą się one z działalnością wydawniczą, oświatową i propagandową w duchu marksistowsko-leninowskim, z podnoszeniem ogólnego poziomu wiedzy społecznej, popieraniem twórczości literackiej, z upowszechnianiem gazet i czasopism zarówno własnych, jak i obcych”.

²⁰ „Fakty i liczby”, 6.

²¹ „Order Sztandaru Pracy I klasy dla RSW «Prasa–Książka–Ruch»”, GP 18.12.1987, 296 (1987): 1–2; „Sztandaru Pracy, order”, w: *Nowa Encyklopedia Powszechna PWN*, t. 6 (Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1996): 205.

²² „Monopol czy tylko mit, Prawda o RSW”, GP 11.12.1989, 286 (1989): 4.

²³ Ustawa z dnia 29 grudnia 1989 r. o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Dz.U. z 1989 r., nr 75, poz. 444.

²⁴ Władysław Marek Kolasa, *Prasa Krakowa w dekadzie przemian 1989–1998: rynek – polityka – kultura* (Kraków: Akademia Pedagogiczna, 2004), 29.

²⁵ Tomasz Mielczarek, *Monopol, pluralizm, koncentracja. Środki masowego komunikowania w Polsce w latach 1989–2006* (Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej, 2007), 13.

2. Struktura prasy lokalnej

Wraz z powojennymi zmianami politycznymi, eliminacją opozycji i umacnianiem się rządów komunistycznych w Polsce następowała centralizacja systemu prasowego. Zgodnie z wytycznymi w sprawie planu na V Plenum KC PZPR (6 lipca 1950 r.) oraz przyjętą przez Sejm Ustawą o planie sześcioletnim nowy terenowy dziennik PZPR *Głos Koszaliński* (GK) ukazał się po raz pierwszy 1 września 1952 r. w nakładzie około 31 tys. egzemplarzy²⁶. W kolejnych latach oddziały GK pojawiły się w innych miastach Pomorza Środkowego. Gazetę drukowano w sześciu wydaniach terenowych: dla Koszalina, Słupska i trzech grup powiatów²⁷. 1 września 1956 r. – w miejsce zreorganizowanych delegatur RSW „Prasa” – m.in. w Koszalinie powstało Wydawnictwo Prasowe „Głos Koszaliński” RSW „Prasa”²⁸.

W centralizacji prasy nie przeszkodziła dokonana w 1975 r. zmiana podziału administracyjnego kraju (liczba województw zwiększyła się z 17 do 49). Dawne partyjne dzienniki wojewódzkie kolportowano na terenie dwóch lub więcej województw, przestały być one organami władz terenowych, a stały się pismami (dziennikami) PZPR. Centrala redakcji nowej gazety o tytule *Głos Pomorza* mieściła się w Koszalinie. W Słupsku funkcjonował oddział gazety z systematycznie poszerzanym zakresem kompetencji.

W związku z omawianymi wyżej zmianami 25 czerwca 1975 r. GK przedrukował informację PAP, że „wprowadzona od 1 lipca br. reforma polegająca na dwustopniowej strukturze władzy²⁹ i nowym podziale terytorialnym kraju wysunęła konieczność dostosowania zasad funkcjonowania prasy terenowej do nowych warunków i znacznie rozszerzonych zadań. O zakresie wprowadzanych zmian informujemy: „*Głos Koszaliński* zmienia nazwę na *Głos Pomorza* i obejmować będzie zasięgiem swego oddziaływania województwa: koszalińskie i słupskie”³⁰. Poprzednie gazety partyjne stały się gazetami ponadwojewódzkimi, regionalnymi i otrzymały status dzienników PZPR, to znaczy pozostały gazetami partyjnymi, lecz utraciły pozycję organów partyjnych. Ograniczono również do dwóch liczbę wydań terenowych dziennika: jedno wydanie dla macierzystego miasta, drugie – dla terenu³¹.

GP w numerze magazynowym, w 25. rocznicę wydawania, najpierw GK, a później GP, w konwencji obrazu żeglowania po wodzie, wymienił nazwiska i udzielił pochwał

²⁶ *Prasa w czterdziestoleciu Polski Ludowej – materiały z seminarium. Olsztyn, 15 września 1984 r.* (Olsztyn: Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego, 1985), 24–25; Andrzej Czechowicz, „25 lat prasy na Pomorzu Zachodnim”, w: *25 lat prasy na ziemiach zachodnich i północnych*, oprac. Andrzej Wakar (Kraków: Ośrodek Badań Prasoznawczych RSW „Prasa”, 1972), 102. Autor podaje, że pierwszy numer GK ukazał się w nakładzie 26,4 tys. egz.

²⁷ Czechowicz, *25 lat prasy na Pomorzu Zachodnim*, 101.

²⁸ Sylwester Dziki, „Calendarium XX-lecia”, *Zeszyty Prasoznawcze* 2 (1967): 25–26.

²⁹ Województwa i gminy bez miast powiatowych.

³⁰ „Zmiany w zasięgu rozprowadzania dzienników terenowych, «Głos Koszaliński» – «Głosem Pomorza»”, GK 25.06.1975 r., 148 (1975): 3.

³¹ Walery Pisarek, *Prasa – nasz chleb powszedni* (Wrocław: Ossolineum, 1978).

redaktorom, dziennikarzom, publicystom, reporterom i sekretarzom gazety lokalnej. Wśród pracowników gazety wymieniono nazwisko redaktora naczelnego Andrzeja Czechowicza, jego dwóch zastępców – Włodzimierza Smutka i Wacława Nowaka oraz sekretarza redakcji: Mariana Rebelkę. Publicystami i reporterami zajmującymi się tematami gospodarczo-społecznymi byli: Jerzy Lesiak, Jan Poprawski, Waldemar Pakulski, Tadeusz Fiszbach, Stefania Zajkowska, Mira Żółtak, Janina Kruk i Roman Wojcieszak. Dziennikarzami zagadnień polityczno-społecznych i kulturalnych byli: Józef Narkowicz, Walentyna Trzcńska, Maryla Wronowska, Krystyna Juskiewicz, Alina Małyga i Józef Rudzik oraz pracująca w tym dziale liczna grupa reporterów: Julian Pelczar – szef oraz Piotr Ślewa, Wiesław Wiśniewski, Marian Fijołek, Tadeusz Martychewicz, Leszek Figas, Jerzy Rachwald, Ewa Świetlik, Magdalena Majewska, Wanda Konarska, Wojciech Budziński i Ireneusz Wojtkiewicz. Stanisław Figiel i Edmund Burel byli redaktorami sportowymi, a w sekretariacie redakcyjno-technicznym pracowali Henryk Zieliński, Roman Kmieciak, fotoreporterzy Jerzy Patan i Józef Piątkowski oraz Zbigniew Olesiński – grafik redakcyjny. Sprawami całego kraju i świata zajmował się dział depeszowo-zagraniczny w osobach: Henryka Banasiaka, Tadeusza Kubika, Czesławy Czechowicz i Stanisława Sikory oraz starszych, zasłużonych: Zofii Banasiak i Jadwigi Ślipińskiej. Tematyka morska należała w gazecie do Władysława Łuczaka³².

Redaktor naczelny, w tamtym czasie Andrzej Czechowicz, za swoją pracę był odpowiedzialny przed Radą Redakcji, w skład której wchodził przewodniczący z nadania Wydziału Prasy, Radia i Telewizji KC PZPR, sekretarz ds. propagandy KW PZPR, naczelny redaktor i jego zastępcy, dyrektor wydawnictwa, I sekretarz Podstawowej Organizacji Partyjnej w redakcji oraz trzech do czterech działaczy partyjnych z każdego województwa, wyznaczonych przez KW PZPR³³. Taka struktura organizacyjna dziennika regionalnego świadczyła o podporządkowaniu gazety organom partyjnym³⁴. Koegzystencja dziennikarzy GK, a od lipca 1975 r. GP, z działaczami KW PZPR powodowała brak merytorycznych sporów, różnicy zdań, krytycznego podejścia do treści artykułów. Przykładowo, poprzednik A. Czechowicza, Zdzisław Piś, podsuszał działaczom partyjnym pomysły, wyrażał zainteresowanie rozwojem regionu i pozytywnym wizerunkiem partii³⁵. Andrzej Czechowicz, który był redaktorem naczelnym od 1973 r., nie dyskutował na zebraniach, przyjmował do wiadomości instrukcje i polecenia partyjnej egzekutywy³⁶.

Podczas sierpniowych strajków na Wybrzeżu w 1980 r. GP, zgodnie z polityką dyktowaną przez KC PZPR, z początku ich trwania ukrywał o nich informacje. W redakcji gazety nie powstała komórka „Solidarności”, tak że nikt z dziennikarzy do niej nie przystąpił. Wobec innych partyjnych dzienników terenowych, gdzie do „Solidar-

³² „Nasza redakcyjna nawa”, GP 2–4.09.1977, 199 (1977): 16.

³³ Archiwum Państwowe w Koszalinie (AP), KW PZPR, Wydział Pracy Ideowo-Wychowawczej, Informacje dotyczące środków masowego przekazu, sygn. 995, 2–3.

³⁴ Elżbieta Juszcak-Maraszkiwicz, „Głos Koszaliński/Pomorza” 1952–1989. Propaganda i informacja (Koszalin: Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Koszalińskiej, 2017), 151.

³⁵ Juszcak-Maraszkiwicz, „Głos Koszaliński/Pomorza”, 157.

³⁶ Juszcak-Maraszkiwicz, „Głos Koszaliński/Pomorza”, 159.

ności» wstąpiło 80% dziennikarzy, sytuacja ta odróżniała dziennikarzy koszalińskich i słupskich³⁷.

W latach 1972–1973 GK ukazywał się również w niedziele. Od 1 kwietnia 1973 r. gazeta miała 10 stron, a jej nakład wynosił średnio dziennie 140 tys. egzemplarzy³⁸. Od 4 stycznia 1975 r. wprowadzono sobotnio-niedzielne wydanie *Magazyn Głos Koszaliński*, a po reformie administracyjnej kraju *Magazyn Głos Pomorza*, obejmujący okres piątek–niedziela, w obu gazetach o zawartości 16 stron³⁹. Taki układ przetrwał do 12 grudnia 1981 r., tj. do wprowadzenia stanu wojennego. Od 19 grudnia 1981 r. powrócono w *Magazynie Głos Pomorza* do układu sobota–niedziela, zmieniając zawartość stron do 12, a w czerwcu i lipcu 1983 r. do 8, i o tytule *Wydanie Magazynowe Głos Pomorza*.

Na przełomie lat 70. i 80. XX w. do redakcji GP przyjęto kilku nowych dziennikarzy, absolwentów uniwersytetów i uczelni ekonomicznych. Należeli do nich: Waldemar Cwięka, Elżbieta Juszcak (zwolniona w stanie wojennym wskutek decyzji Komisji Weryfikacyjnej), Mirosław Krom, Mirosław Marek Kromer, Bogdan Płomin i Aleksandra Worsztynowicz. Od tego czasu kształt ideowy gazety stawał się coraz bardziej od nich zależny, a po 1989 r., pod hasłami wolności słowa i demokracji, oprócz B. Płomina i A. Worsztynowicz, stali się właścicielami nowego GK, będącego zwycięskim rywalem „starego” GP⁴⁰.

Po wprowadzeniu w Polsce stanu wojennego władze z Wojskowej Rady Ocalenia Narodowego (WRON) wraz z instytucjami partyjnymi dążyły do ukształtowania prasy, która miała w pełni popierać politykę partii w jej konserwatywnej formie, i dlatego postanowiono przeprowadzić weryfikację dziennikarzy przez ośmioosobową komisję weryfikacyjną pod przewodnictwem Ryszarda Ulickiego – kierownika Wydziału Propagandy i Agitacji KW PZPR w Koszalinie. Wskutek jej działań negatywnie oceniono postawę zastępcy redaktora naczelnego Włodzimierza Smutka oraz dziennikarek Elżbiety Juszcak i Ewy Wołosewicz⁴¹. W okresie stanu wojennego GP w pełni realizował dyspozycje władz wojskowych i partyjnych. Szczególną gorliwością w gloryfikacji „tamtych czasów” wykazywali się: Waław Nowak, Jerzy Lissowski, Andrzej Lewandowski, Jerzy Rudzik, Mira Żółtak, Grażyna Kończak, Waldemar Cwięka oraz Walentyna Trzcńska. Gazeta prezentowała szczególnie treści propagandowe, zamieszczając materiały przychylne partii, wojsku i milicji, uzyskiwane zwłaszcza ze sterowanych przez oficjalną propagandę agencji PAP i Agencji Robotniczej⁴².

Z funkcji redaktora naczelnego Andrzej Czechowicz został odwołany w 1983 r., a jego miejsce zajął Andrzej Lewandowski. Podczas jego kierownictwa bardzo poważnie zwiększono liczbę artykułów poświęconych PZPR. W latach 1983–1989 polityka

³⁷ Juszcak-Maraszkiwicz, „*Głos Koszaliński/Pomorza*”, 169.

³⁸ Juszcak-Maraszkiwicz, „*Głos Koszaliński/Pomorza*”, 174.

³⁹ Juszcak-Maraszkiwicz, „*Głos Koszaliński/Pomorza*”, 175.

⁴⁰ Juszcak-Maraszkiwicz, „*Głos Koszaliński/Pomorza*”, 192.

⁴¹ Juszcak-Maraszkiwicz, „*Głos Koszaliński/Pomorza*”, 200–201.

⁴² Juszcak-Maraszkiwicz, „*Głos Koszaliński/Pomorza*”, 206.

informacyjna gazety została zdominowana przez walkę polityczną, której treści GP ukazywał w agresywnym i konfrontacyjnym tonie.

W latach 1972–1989 kolportaż GK, potem GP obejmował około 800 tys. ludności zamieszkanego obszaru w 1972 r., i około 910 tys. ludności w 1989 r. Nakład gazet wynosił natomiast pomiędzy 108 tys. egzemplarzy, najniżej w 1974 r., najwyższe wydanie magazynowe w 1983 r., w ilości 190 tys. egzemplarzy⁴³.

3. Wpływ ideologii na przekaz informacji o religii i Kościele

Prasa Polski Ludowej już od powstania Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego (PKWN) opierała się na tradycjach pism lewicy przedwojennej, wydawnictw Polskiej Partii Robotniczej, Związku Patriotów Polskich i Ludowego Wojska Polskiego oraz nawiązywała do tzw. koncepcji prasy nowego typu – prasy radzieckiej⁴⁴. Teoretyk prasy nowego typu, Włodzimierz Iljicz Lenin, rozumiał społeczną funkcję informacji jako narzędzie przeprowadzania rewolucji⁴⁵.

Podstawy teoretyczne prasy PRL wynikały z założeń propagandy marksizmu-leninizmu. Według Pisarka w *Dzielałch wybranych* K. Marksa i F. Engelsa możemy przeczytać, że „klasa, która jest w społeczeństwie panującą siłą materialną, stanowi zarazem jego panującą siłą duchową”⁴⁶. Przejmowano wprost koncepcję leninowską i wypowiedzi Stalina o organizatorskiej, agitacyjnej i propagandowej roli prasy. Prasa miała być orężem partii⁴⁷. W uchwałach VI Zjazdu PZPR, który odbył się w dniach 6–11 grudnia 1971 r., partia podkreśliła duże znaczenie środków masowej informacji w celu rozszerzenia zakresu informacji i udoskonalania funkcji wychowawczej w zakresie kształtowania socjalistycznego narodu polskiego oraz aktywnego współdziałania w zacieśnianiu więzi między partią i masami⁴⁸.

6 maja 1972 r. Ignacy Krasicki pisał w GK o nowej książce Stanisława Markiewicza *Katolickie idee wychowania*, zwracając uwagę na stwierdzenie o „bezradności klerykałów i wojującego, fideistycznego systemu oświatowego w obliczu konfliktu z wiedzą”⁴⁹. W innej recenzji prasowej GK, z 15 lipca 1973 r., tym razem książki Edwarda Grzelaka *Z problematyki stosunków państwa do Kościoła*, Stanisław Markiewicz odwołał się do uzasadnienia autora, „iż nie można dopuścić do takiej sytuacji, w której każdy człowiek czy związek wyznaniowy kierowałby się własnym widzimi się. O zakresie swobód wyznaniowych decydować może tylko państwo”. Dalej na-

⁴³ Juszcak-Maraszkievicz, „*Głos Koszaliński/Pomorza*”, 194, 220.

⁴⁴ Lidia Piwońska-Pykało, „Rozprawy – Prasa w okresie Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego”, w: *Materiały pomocnicze do historii dziennikarstwa Polski Ludowej*, t. 5, red. Alina Słomkowska, Jerzy Bentkowski (Warszawa: [Uniwersytet Warszawski], 1976), 18–19.

⁴⁵ Ignacy Krasicki, *Prasa jako towar i przedsiębiorstwo* (Kraków: Ośrodek Badań Prasoznawczych RSW „Prasa–Książka–Ruch”, 1973), 26.

⁴⁶ Walery Pisarek, *Analiza zawartości prasy* (Kraków: Ośrodek Badań Prasoznawczych, 1983), 14.

⁴⁷ *Prasa w czterdziestoleciu Polski Ludowej – materiały z seminarium*, 23.

⁴⁸ *Prasa w czterdziestoleciu Polski Ludowej – materiały z seminarium*, 50–51.

⁴⁹ Ignacy Krasicki, „Ideologia i wychowanie”, GK 6.05.1972, 127 (1972): 6.

pisano, że „Publiczne wyznania religijno-kultowe, ceremonie i obrzędy, uroczystości kościelne wykraczające poza miejsce kultu – to tylko niektóre przejawy działalności, które siłą rzeczy muszą podlegać regulacji prawnej i nadzorowi państwa”⁵⁰.

Ludwik Krasucki 13 czerwca 1983 r. w GP ukazał, że „do PZPR należy dużo ludzi wierzących”⁵¹. Trzeba tutaj stwierdzić, że taka w PRL była rzeczywistość, która wynikała z różnych uwarunkowań społeczno-materialnych. Według Ośrodka Badania Opinii Publicznej (OBOP) badani o przyczyny przynależności do PZPR raczej wyjątkowo (7%) podawali „troskę o dobro wspólne”; 80% jako przeważający powód podało „dobro własne”⁵². Dalej autor artykułu napisał, że „ludzie wierzący korzystają z tych samych praw co towarzysze o wykrystalizowanym światopoglądzie naukowym i zobowiązani są wypełniać takie same obowiązki”⁵³. Jak w tamtym czasie gazety miały informować czytelników o szeroko rozumianej religii i Kościele katolickim, można dowiedzieć się z *Zeszytów Prasoznawczych* z 1991 r.⁵⁴

⁵⁰ Stanisław Markiewicz, „O wolności sumienia – prawie wszystko”, GK 15.07.1973, 198 (1973): 6.

⁵¹ Ludwik Krasucki, „Myśląc o partii, Stanowisko wobec religii”, GP 13.06.198, 137 (1983): 3.

⁵² *Pamięć po PZPR. W pięćdziesiątą rocznicę Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej* (Warszawa, 1998), 4.

⁵³ Krasucki, „Myśląc o partii, Stanowisko wobec religii”, 3.

⁵⁴ Jacek Kołodziej, Bogusław Sławomir Kunda, Maciej Pawłowski, „Zawartość prasy lat osiemdziesiątych”, *Zeszyty Prasoznawcze* 1–2 (1991): 116–118: „Pora powiedzieć w tym miejscu, jak w prasie polskiej przedstawiano Kościół. Sprawa jest o tyle złożona, że Kościół traktowany był ambiwalentnie: z jednej strony, zwłaszcza w przedstawicielach najwyższej hierarchii, upatrywano sojuszników, próbując też przedstawiać ich w ten sposób, z drugiej pisano o wielu zdarzeniach, w których brał udział niższy kler, a które – zdaniem piszących – zakłócały dialog między państwem a Kościołem, wspomagając w ten sposób – sugerowano opozycję. Przed wprowadzeniem stanu wojennego, zwłaszcza w drugiej połowie 1981 r., eksponowano «wielką trójkę» Jaruzelski–Wałęsa–Glemp, która miała być inicjatorem i gwarantem porozumienia narodowego. Po 13 XII 1981 trójka ta zniknęła z prasy, a na jej łamach zaczęli pojawiać się pojedynczo (prawie nigdy razem) prymas Glemp i rządu, głównie z okazji wizyt w Polsce – papież Jan Paweł II. Prymasa przedstawiano w prasie RSW niemal jako «przedstawiciela władzy». To wykorzystywanie religii i związanych z nią instytucji widać także w nagłaśnianiu na łamach prasy rocznic, związanych z wątkiem religijno-kościelnym: urodziny i wybór Karola Wojtyły na papieża, zamach na jego życie czy rocznica zgonu kardynała Wyszyńskiego. Analiza tekstów poświęconych Kościołowi w 1986 r. wskazuje na to, że Kościół traktowany był jako zbyt poważna i niezależna siła, by krytykować go otwarcie. Dlatego przyjęto raczej perspektywę dialogu z Kościołem, a część publicystów prasy RSW partnera tego dialogu i jego racje przedstawiała bardzo krytycznie. W krytyce tej wyróżnić można trzy płaszczyzny: teoretyczną, instytucjonalną i socjologiczną. 1. Na płaszczyźnie teoretycznej doktryna chrześcijańska bywała przedstawiana w opozycji do marksistowskiej; dotyczyło to m.in. koncepcji człowieka, hierarchii wartości, wartościowania pracy. Część autorów rekonstruowała doktrynę chrześcijańską w sposób wyrażnie emocjonalny i polemiczny. Inni odwoływali się do kościelnych dokumentów historycznych i współczesnych (m.in. encykliki) i na ich podstawie interpretowali krytycznie zmiany w rozumieniu własnej doktryny przez przedstawicieli Kościoła, a także zmiany w odnoszeniu jej do praktyki polityczno-społecznej. W tekstach tych starano się wykazać, że Kościół nie przestrzega swoich założeń doktrynalnych głosi sprzeczne z nimi poglądy, przez co utrudnia pożądaną dialog. Część autorów jawnie przeciwstawiała doktrynie i kulturze religijnej teorie areligijne i kulturę świecką jako przejawy wyższego etapu rozwoju refleksji. 2. Na płaszczyźnie instytucjonalnej obok stwierdzania rozwoju dialogu między władzami państwowymi a kościelnymi oraz opisywania pozytywnych tego przykładów, pojawiały się krytyczne oceny części kleru, przede wszystkim niższego, jako odchodzącego od praktyk religijnych na rzecz aktywności

4. Obraz Stolicy Apostolskiej i papieży

Podczas pontyfikatu papieża Pawła VI, poczynając od 1972 r., 4 maja 1972 r. GK napisał, że papież wystosował apel, aby strony uczestniczące w wojnie wietnamskiej⁵⁵ zaprzestały działań zbrojnych i podjęły negocjacje zmierzające do zawarcia honorowego pokoju⁵⁶. W tym samym temacie została 10 lipca 1972 r. zamieszczona korespondencja z Rzymu ze słowami Ojca świętego, który przemawiając do około 10 tys. pielgrzymów, wystosował apel o pokój w związku z konferencją paryską, przewidzianą na czwartek 13 lipca 1972 r.⁵⁷ W wydaniu GK z 14 lipca 1972 r. zamieszczono telegraficzną informację dotyczącą prywatnej audiencji papieża Pawła VI dla gubernatora Kalifornii Ronalda Reagana, specjalnego wysłannika prezydenta R. Nixona do Europy⁵⁸.

2 stycznia 1973 r. w korespondencji z Rzymu z okazji nowego roku napisano, że papież Paweł VI w uroczystej Mszy św. wspominał, że dzień 1 stycznia 1973 r. jest Światowym Dniem Pokoju i z tej okazji życzył ludziom i narodom pokoju oraz kontynuowania walki z niebezpieczeństwem żywiołów, analfabetyzmu, z chorobami i głodem⁵⁹. 22 lutego 1974 r. w korespondencji PAP z Rzymu w GK ukazano, że minister spraw zagranicznych ZSRR, Andriej Gromyko, spotkał się z papieżem Pawłem VI, a tematem spotkania było omówienie problemów dotyczących utrwalania pokoju⁶⁰. W związku z IV Synodem Biskupów Stanisław Markiewicz w artykule opublikowanym 30 października 1974 r. nawiązał do wypowiedzi brazylijskiego arcybiskupa Heldera Camary⁶¹, w której skrytykował on część episkopatu i duchowieństwa za pozo-

politycznej, wymierzonej przeciw władzom PRL i ustrojowi socjalistycznemu. 3. Na płaszczyźnie socjologicznej analizowano postawy, próbując zarzucić niektórym przedstawicielom Kościoła przede wszystkim nietolerancję światopoglądową, piętnowanie postaw areligijnych, przynależności do PZPR i współdziałania wierzących z niewierzącymi. Znaczną liczbę tekstów poświęcono świeckości szkoły i stawianym przez Kościół zarzutom ateizacji szkolnictwa. Z polemiki tej zrekonstruować można było ogólne założenia władz PRL w zakresie polityki wyznaniowej. Polegała ona m.in. na: – przyjęciu, że niezależnie od różnic światopoglądowych obywatele PRL uznają (powinni uznawać) przewodnią rolę PZPR; – deklarowaniu przez partię pełnej tolerancji wobec wyznawców religii, uczestniczenia w praktykach oraz organizacjach religijnych; – przekonywaniu, że PZPR nie dąży do ateizacji społeczeństwa, tj. nie prowadzi działalności zmierzającej do eliminowania światopoglądu i postaw religijnych; – przestrzeganiu rozdziału Kościoła od państwa; – wszystkie instytucje państwowe mają (winny mieć) charakter świecki, a religia jest (winna być) prywatną sprawą obywateli; – intencją publicystyki jest (winno być) konstruowanie atmosfery ugody i dialogu społecznego jako warunków zaangażowania ogółu obywateli w «żywotne interesy narodu polskiego»; – stronami tej ugody winni być w równym stopniu wierzący i niewierzący”.

⁵⁵ Jedną ze stron konfliktu był komunistyczny Wietnam Północny.

⁵⁶ „Jednostki wyzwolenicze prą na południe, Zaciekle walki na froncie północnym”, GK 4.05.1972, 125 (1972): 2.

⁵⁷ „Bezskuteczne ataki wojsk sajgońskich na Quang Tri. Apel papieża o pokój w Wietnamie”, GK 10.07.1972, 192 (1972): 2.

⁵⁸ „Audiencja w Watykanie”, GK 14.07.1972, 196 (1972): 1

⁵⁹ „Papież modli się za pokój”, GK 2.01.1973, 2 (1973): 1.

⁶⁰ PAP, „A. Gromyko spotkał się z papieżem”, GK 22.02.1974, 53 (1974): 2.

⁶¹ „Camara Pessoa Helder”, w: *Nowa Encyklopedia Powszechna PWN*, t. 1 (Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1995), 635.

stawanie neutralnym wobec niesprawiedliwości. Helder Camara był znany ze swych radykalnych, antykapitalistycznych poglądów jako rzecznik tzw. teologii wyzwolenia. Na zakończenie artykułu S. Markiewicz podkreślił, że występował brak jedności wśród dostojników kościelnych, gdyż jedni krytykowali niesprawiedliwe struktury społeczne, a drudzy nie zwracali na to uwagi⁶². Ignacy Krasicki 15 grudnia 1974 r. w GK nawiązał do różnych inicjatyw politycznych Kurii Rzymskiej na płaszczyźnie międzynarodowej. Chodziło przede wszystkim o konflikt Watykanu z rządem amerykańskim ws. kontroli urodzeń w duchu neomaltuzjańskim⁶³, wyrażonym podczas konferencji żywnościowej przez amerykańskiego sekretarza ds. rolnictwa E. Butza, a także działań ws. uwolnienia uwięzionego w Izraelu arcybiskupa Hilariona Cappucci'ego za rzekomą współpracę z Organizacją Wyzwolenia Palestyny oraz pomocy episkopatowi Chile z powodu konfliktu z juntą wojskową. Autor w zakończeniu artykułu napisał o oczekiwaniu realistycznej i pozytywnej polityki Watykanu wobec krajów socjalistycznych⁶⁴. 4 lutego 1975 r. GK zarzucił papieżowi Pawłowi VI milczenie w sprawach ostrzelania siedziby prymasa Chile przez niezidentyfikowanych sprawców oraz przetrzymywania w więzieniach w Korei Południowej licznych działaczy katolickich⁶⁵.

W latach 1975–1978, początkowo w GK, a po zmianie nazwy gazety od 1975 r. w GP, w rubrykach „W telegraficznym skrócie” i „Od poniedziałku do piątku” zawarto szereg korespondencji zagranicznych dotyczących informacji o dyplomacji Watykanu. M.in. 27 lutego 1975 r. zamieszczono informację o spotkaniu sekretarza stanu ds. publicznych Kościoła abpa A. Casarollego z ministrem spraw zagranicznych Czechosłowacji Bohuslavem Chnioupkiem⁶⁶. 1 maja 1975 r. GK przekazał informację o rozmowie papieża Pawła VI z libijskim premierem Abd as-Salamem Dżalludem na temat pokoju na Bliskim Wschodzie⁶⁷. 28 maja 1975 r. w GK, przy niewielu w tamtym czasie artykułach prasowych o polskim Kościele, zamieszczono informację, że przebywający w Rzymie na kongresie mariologicznym i maryjnym prymas kardynał Stefan Wyszyński został przyjęty przez papieża Pawła VI, a dodatkowo przed wyjazdem do kraju prymas i biskup Bronisław Dąbrowski złożyli wizytę ambasadorowi PRL we Włoszech, Kazimierzowi Sidorowi⁶⁸. Informacją potwierdzającą czynną działalność dyplomatyczną papieża i Kurii Rzymskiej była informacja o przyjęciu przez papieża Pawła VI prezydenta Francji Valery'ego Giscarda d'Estainga, który w Rzymie przebywał na konferencji państw Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej. GP napisał o tym 2 grudnia

⁶² Stanisław Markiewicz, „Pod znakiem konfliktów”, GK 30.10.1974, 303 (1974): 4.

⁶³ Teorie neomaltuzjańskie przestrzegały przed wzrostem ludności Ziemi szybszym niż wzrost produkcji rolnej, niezbędnej do wyżywienia ludzkości.

⁶⁴ Ignacy Krasicki, „Dyplomacja za spiżową bramą”, GK 15.12.1974, 349 (1974): 4.

⁶⁵ „Watykan a prawicowe dyktatury... Ewolucja, którą warto odnotować”, GK 4.02.1975, 30 (1975): 4.

⁶⁶ „W telegraficznym skrócie”, GK 27.02.1975, 50 (1975): 2.

⁶⁷ „W telegraficznym skrócie”, GK 1.05.1975, 104 (1975): 2.

⁶⁸ „W telegraficznym skrócie”, GK 28.05.1975, 127 (1975): 2.

1975 r.⁶⁹ 9 lutego 1976 r. dziennik przekazał informację o nawiązaniu stosunków dyplomatycznych pomiędzy Libią i Watykanem⁷⁰.

3 stycznia 1977 r. w GP była mowa o orędziu noworocznym Pawła VI, w którym papież zwrócił się z apelem o zachowanie pokoju i ochronę życia, potępiając legalizację przerywania ciąży⁷¹. W wydaniu magazynowym z 7–9 stycznia 1977 r. poinformowano, że pomimo żądań Watykanu holenderscy biskupi odmówili zwolnienia ze swych funkcji 25 żonatych holenderskich księży. W artykule zwrócono uwagę, że tylko jeden spośród siedmiu biskupów wyraził opinię zgodną z Watykanem⁷². 26 września 1977 r. GP zamieścił depeszę przewodniczącego Rady Państwa PRL Henryka Jabłońskiego do papieża Pawła VI z okazji jego 80. urodzin⁷³. Papież, podkreślając szczególne więzi i uczucia, jakie łączyły go z narodem polskim, podziękował przewodniczącemu Rady Państwa za życzenia, o czym GP poinformował 12 października 1977 r.⁷⁴ W korespondencjach PAP z Rzymu GP w wydaniu magazynowym z 2–4 grudnia 1977 r. zamieścił artykuł o wizycie I sekretarza KC PZPR Edwarda Gierka w Watykanie i jego rozmowie z papieżem Pawłem VI. W artykule napisano m.in., że spotkanie jest konsekwencją rozwijających się coraz lepiej stosunków państwa z Kościołem, potwierdzonych spotkaniem I sekretarza z kardynałem Stefanem Wyszyńskim⁷⁵. Edward Gierek w swoim przemówieniu wyraził nadzieję, że autorytet moralny papieża i polityka Stolicy Apostolskiej wspierać będą nadal sprawę pokoju i współpracę między narodami. Papież natomiast powiedział m.in., że Polska jest mu bardzo drogim krajem, gdyż historia Polski – począwszy od swego zarania – jest głęboko przepełniona chrześcijaństwem⁷⁶.

Z okazji Świąt Wielkanocnych GP napisał 28 marca 1978 r. o orędziu papieża *Urbi et Orbi* (Miastu i Światu), w którym wskazał na apel głowy Kościoła o sprawiedliwość społeczną, zgodę między narodami i umocnienie pokoju na świecie⁷⁷. O wezwaniu Pawła VI do osiągnięcia rozbrojenia, skierowanym do sesji rozbrojeniowej ONZ, GP napisał 8 czerwca 1978 r. Papież w swoim orędziu podkreślił, że „wyścig zbrojeń jest skandalem”⁷⁸. 8 sierpnia 1978 r. w GP przekazano dwie informacje. Pierwsza to kondolencje Przewodniczącego Rady Państwa i Ministra Spraw Zagranicznych przesłane do Watykanu, a druga to korespondencja z Rzymu o treści: 6 bm. o godz. 21:40 czasu warszawskiego zmarł w swej letniej rezydencji w Castel Gandolfo pod Rzymem 264. papież Kościoła Rzymskokatolickiego – Paweł VI. Przyczyną zgonu ponad 80-letniego

⁶⁹ „W telegraficznym skrócie”, GP 2.12.1975, 268 (1975): 2.

⁷⁰ „Od piątku do poniedziałku”, GP 9.02.1976, 32 (1976): 2.

⁷¹ „Od piątku do poniedziałku”, GP 3.01.1977, 1 (1977): 2.

⁷² „Konflikt między biskupami holenderskimi a Watykanem. Sprawa celibatu”, GP 7–9.01.1977, 5 (1977): 2.

⁷³ „Depesza przewodniczącego Rady Państwa PRL do Pawła VI”, GP 26.09.1977, 218 (1977): 1.

⁷⁴ „Podziękowanie za życzenia”, GP 12.10.1977, 232 (1977): 2.

⁷⁵ „I sekretarz KC PZPR Edward Gierek zakończył wizytę we Włoszech. Wizyta w Watykanie – rozmowa z papieżem Pawłem VI”, GP 2–4.12.1977, 274 (1977): 2.

⁷⁶ „I sekretarz KC PZPR Edward Gierek zakończył wizytę we Włoszech. Wizyta w Watykanie – rozmowa z papieżem Pawłem VI”, 3.

⁷⁷ „Orędzie papieża Pawła VI”, GP 28.03.1978, 70 (1978): 2.

⁷⁸ „Papież Paweł VI wzywa do rozbrojenia”, GP 8.06.1978, 130 (1978): 1–2.

papieża był atak serca. Zmarły był głową Kościoła Rzymskokatolickiego od czerwca 1963 r.⁷⁹ Kontynuując temat śmierci Pawła VI, GP z 10 sierpnia 1978 r. napisał, że przywódca Związku Radzieckiego Leonid Breżniew przesłał kondolencje do watykańskiego sekretarza stanu Jeana Villota, podkreślając, że „wystąpienia Zmarłego na rzecz pokoju, odprężenia i zahamowania wyścigu zbrojeń pozostaną w pamięci ludzi dobrej woli”. W tym samym artykule zamieszczono również komunikat episkopatu Polski, że na uroczystości pogrzebowe papieża udadzą się kardynałowie Stefan Wyszyński i Karol Wojtyła wraz z osobami towarzyszącymi. Gazeta dodała również informację, że kardynałowie ze względu na udział w konklawe pozostaną w Rzymie dłuższy czas. W GP zawarto także informacje, że uroczystości pogrzebowe Pawła VI odbędą się 12 sierpnia 1978 r., rozpoczęcie konklawe pomiędzy 21 a 25 sierpnia oraz że do czasu wyboru nowego papieża o bieżących sprawach Kościoła decyduje kolegium kardynałów⁸⁰. W artykule dotyczącym pogrzebu papieża Pawła VI GP napisał 14 sierpnia 1978 r. m.in., że 15-letni pontyfikat przyniósł liczne decyzje, które – jak normalizacja statusu prawno-kościelnego polskich diecezji na zachodzie i północy kraju oraz wyznaczenie ich granic zgodnie z granicą na Odrze i Nysie – otwały drogę dialogu i współpracy Stolicy Apostolskiej również z naszym krajem. Papież Paweł VI, wprowadzając w życie uchwały Soboru Watykańskiego II, wniósł wielki wkład w modernizację struktur organizacyjnych Kościoła i Kurii Rzymskiej, w dzieło współpracy wierzących i niewierzących, również w Polsce⁸¹.

W korespondencji PAP z Rzymu, zamieszczonej 28 sierpnia 1978 r., podano, że arcybiskup Wenecji Albino Luciani, od 1973 r. kardynał, został wybrany papieżem już w pierwszym dniu konklawe. Gazeta poinformowała także, że „koronacja” nowego papieża Jana Pawła I odbędzie się 3 września 1978 r.⁸² Dzień później gazeta, z okazji wyboru nowego papieża, zamieściła depeszę Henryka Jabłońskiego do Jana Pawła I z gratulacjami z okazji wyboru i życzeniami wspólnego działania na rzecz sprawy pokoju⁸³. 6 września 1978 r. zamieszczono korespondencję PAP z Rzymu informującą, że Jan Paweł I przyjął 4 września na audiencji w Watykanie delegację z całego świata, które uczestniczyły w inauguracji jego pontyfikatu. Obecna była polska państwowa misja specjalna⁸⁴. Po trwającym 33 dni pontyfikacie papież Jan Paweł I zmarł w nocy 28 września 1978 r. O tym fakcie poinformował GP w wydaniu magazynowym z 30 września–1 października 1978 r., dodając, że jego pontyfikat był jednym z najkrótszych w dziejach papiestwa⁸⁵. GP w wydaniach z 2, 5 i 6–8 października zamieścił

⁷⁹ „Po zgonie Pawła VI. Kondolencje z Polski”, GP 8.08.1978, 179 (1978): 1–2.

⁸⁰ „Po zgonie Pawła VI”, GP, 10.08.1978, 181 (1978): 2.

⁸¹ „Pogrzeb papieża Pawła VI”, GP, 14.08.1978, 184 (1978): 1–2.

⁸² „Kardynał Albino Luciani nowym papieżem”, GP 28.08.1978, 196 (1978): 1.

⁸³ „Depesza przewodniczącego Rady Państwa do papieża Jana Pawła I”, GP 29.08.1978, 197 (1978): 1.

⁸⁴ „Polska misja specjalna na audiencji u papieża”, GP 6.09.1978, 203 (1978): 2.

⁸⁵ „Zmarł papież Jan Paweł I”, GP 30.09.–1.10.1978, 224 (1978): 1–2.

informacje o kondolencjach z Polski i o pogrzebie, podając również nazwiska uczestników uroczystości ze strony państwowej i kościelnej⁸⁶.

O rozpoczęciu konklawe, tj. zgromadzenia kardynałów w celu wyboru następnego papieża, napisano 16 października 1978 r.⁸⁷, a dzień później PAP przekazała z Rzymu informację, że kardynał Karol Wojtyła został wybrany na nowego papieża i został on pierwszym od 455 lat papieżem – nie Włochem. Karol Wojtyła przyjął imię Jan Paweł II. Gazeta przedstawiła również życiorys Ojca świętego⁸⁸. 18 października 1978 r. dziennik poinformował, że 17 października 1978 r. polscy przywódcy: E. Gierek, H. Jabłoński i P. Jaroszewicz przesłali depezę do papieża Jana Pawła II z gratulacjami i najlepszymi życzeniami z okazji wyboru na Stolicę Piotrową⁸⁹.

18 października 1978 r. zamieszczono informację z Watykanu, w której zwrócono uwagę na przekaz nowego papieża o woli kontynuacji ducha i postanowień Soboru Watykańskiego II, jak również to, że Kościół wniesie swój wkład w budowę światowego pokoju. Wspomniano, że nawiązując do kraju swojego pochodzenia, Polski, Jan Paweł II wyraził gorące uczucia dla swojej ziemi rodzinnej⁹⁰. 19 października 1978 r. GP zamieścił treść depezy Jana Pawła II do przywódców PRL z wyrazami wdzięczności za przesłane wcześniej gratulacje i życzenia. Papież w depezy podkreślił, że gorąco pragnie, aby Polska rozwijała się duchowo i materialnie w pokoju, sprawiedliwości i szacunku dla człowieka⁹¹. W korespondencji PAP z 19 października 1978 r. wskazano na artykuły prasowe czołowych dzienników z Francji, Włoch, Ameryki Północnej i Południowej oraz na wiele depezy gratulacyjnych z całego świata. W gazecie podkreślono, że dostrzega się w tym doniosłym wydarzeniu również przejaw szacunku dla Polski Ludowej, wyraz międzynarodowych wartości polskiej kultury, która ukształtowała również osobowość nowego papieża⁹².

23 października 1978 r. GP napisał, że na inaugurację pontyfikatu przybyło ponad 100 delegacji z całego świata. Obecni byli polscy biskupi na czele z prymasem Polski kardynałem Stefanem Wyszyńskim, a także przewodniczący Rady Państwa PRL Henryk Jabłoński. Jan Paweł II przyjął hołd i życzenia od kardynałów Kościoła katolickiego, a w wygłoszonym kazaniu podjął problematykę religijną, misji Kościoła i wiernych⁹³. W tym samym wydaniu gazety zawarto odpowiedź kierownika Urzędu ds. Wyznań PRL, ministra Kazimierza Kąkola, na pytanie o stosunek najwyższych władz Polski do przyjazdu papieża do Polski. Odpowiedź była następująca: „Jeśli papież przybędzie do Polski, to może być pewny, że zostanie powitany z serdecznością

⁸⁶ „Kondolencje z Polski po zgonie papieża”, GP 2.10.1978, 225 (1978): 1; „Pogrzeb papieża Jana Pawła I”, GP 5.10.1978, 228 (1978): 1; „Wydarzenia tygodnia”, GP 6–8.10.1978, 229 (1978): 1.

⁸⁷ „Rozpoczęcie konklawe”, GP 16.10.1978, 236 (1978): 2.

⁸⁸ „Kardynał Karol Wojtyła wybrany papieżem”, GP 17.10.1978, 237 (1978): 1–2.

⁸⁹ „Depesza przywódców PRL do papieża Jana Pawła II”, GP 18.10.1978, 238 (1978): 1.

⁹⁰ „Pierwsze orędzie papieża Jana Pawła II”, GP 18.10.1978, 238 (1978): 2.

⁹¹ „Depesza papieża Jana Pawła II do przywódców PRL”, GP 19.10.1978, 239 (1978): 1.

⁹² „Światowe echa wyboru nowego papieża”, GP 19.10.1978, 239 (1978): 1–2.

⁹³ „Uroczysta inauguracja pontyfikatu Jana Pawła II”, GP 23.10.1978, 242 (1978): 1–2.

zarówno przez władze państwowe, jak i przez społeczeństwo⁹⁴. Jak wiadomo, przygotowania do historycznej, I pielgrzymki Jana Pawła II do Polski zakończyły się sukcesem i rozpoczęła się ona 2 czerwca 1979 r. Trzeba w tym miejscu podkreślić, że podczas swojego pontyfikatu do 2 kwietnia 2005 r., w latach 1979–2002, papież Jan Paweł II odbył do rodzinnego kraju aż 8 pielgrzymek.

21 grudnia 1978 r. w GP przedstawiono możliwość zaangażowania Watykanu w przewlekły konflikt w Libanie⁹⁵. W rubryce „Z kraju i ze świata” 25 stycznia 1979 r. w GP napisano, że minister spraw zagranicznych Związku Radzieckiego A. Gromyko i papież Jan Paweł II podczas spotkania w Watykanie dokonali wymiany poglądów na problemy pogłębienia odprężenia międzynarodowego i umocnienia pokoju⁹⁶. O zgodzie papieża na podjęcie mediacji w sporze Argentyny z Chile o wyspy na kanale Beagle GP napisał 26 lutego 1979 r.⁹⁷

16 marca 1979 r. GP poinformował, że 15 bm. ogłoszono w Watykanie, również w języku polskim, tekst pierwszej encykliki wydanej przez papieża Jana Pawła II. 96-stronicowy dokument, noszący tytuł *Redemptor hominis (Odkupiciel człowieka)*, formułuje stanowisko zwierzchnika Kościoła katolickiego wobec licznych społecznych i moralnych problemów współczesności⁹⁸.

GP informował 7 maja 1979 r., że włoski prałat Achille Silvestrini (mianowany biskupem 4 maja 1979 r.) został sekretarzem Rady ds. Publicznych Kościoła na miejsce arcybiskupa Agostino Casarolego, którego papież Jan Paweł II mianował na stanowisko sekretarza stanu⁹⁹. Pisząc o kolejnych nowych nominacjach, GP z 28 maja 1979 r. zawarł informację o tym, że papież mianował 15 nowych kardynałów, wśród których było dwóch Polaków: metropolita krakowski Franciszek Macharski oraz sekretarz światowego Synodu Biskupów, biskup Władysław Rubin¹⁰⁰.

3 października 1979 r. przedstawiono główne tezy wystąpienia papieża na XXXIV sesji Zgromadzenia Ogólnego, w tym również to, że Stolica Apostolska nie przestaje popierać inicjatyw pokojowych ONZ i współpracy między narodami¹⁰¹. 20 grudnia 1980 r. zamieszczono w gazecie słowa orędzia papieskiego, w którym potępił on wyścig zbrojeń oraz wezwał całą społeczność światową do połączenia wysiłków na rzecz pokoju. Orędzie papieża opublikowano na XIII Światowy Dzień Pokoju¹⁰². W cyklu „Od piątku do niedzieli” 23 czerwca 1980 r. GP zawarł notatkę, w której napisano, że

⁹⁴ „Uroczysta inauguracja pontyfikatu Jana Pawła II”, 2.

⁹⁵ „Mediacje Watykanu w Libanie”, GP 21.12.1978, 290 (1978): 1.

⁹⁶ „Z pobytu A. Gromyki w Rzymie”, GP 25.01.1979, 18 (1979): 1.

⁹⁷ „Mediacja Watykanu w sporze Argentyna–Chile”, GP 26.02.1979, 44 (1979): 1. Spór zakończył się przy udziale Jana Pawła II. 23.01.1984 r. podpisano Traktat o Pokoju i Przyjaźni argentyńsko-chilijskiej. W wyniku porozumienia Chile otrzymało wyspy, a Argentyna większość praw morskich.

⁹⁸ „Pierwsza encyklika papieża Jana Pawła II”, GP 16.03.1979, 59 (1979): 2.

⁹⁹ „Nowe nominacje w Watykanie”, GP 7.05.1979, 101 (1979): 2.

¹⁰⁰ „Nominacje w Watykanie”, GP 28.05.1979, 118 (1979): 2.

¹⁰¹ „Przemówienie papieża Jana Pawła II na XXXIV sesji Zgromadzenia Ogólnego”, GP 3.10.1979, 223 (1979): 2.

¹⁰² „Orędzie papieża”, GP 20.12.1979, 285 (1979): 2.

papież wskazał na szczególną odpowiedzialność ciążącą na Stanach Zjednoczonych za sprawę pokoju w świecie¹⁰³. W artykule z 7–9 listopada 1980 r. podkreślono, że wizyta papieża u prymasa Polski w Polskim Instytucie Papieskim była wyrazem niezwykłego szacunku dla kardynała Stefana Wyszyńskiego. „Chwała mu – stwierdził papież o kardynale Wyszyńskim – za to, czym stał się i nie przestaje być dla Kościoła w Polsce oraz za to wszystko, czym był i nie przestaje być dla papieża”¹⁰⁴. 3 grudnia 1980 r. GP przedstawił informację PAP o ogłoszeniu drugiej z kolei encykliki papieża Jana Pawła II *Dives in misericordia* (*Bogaty w miłosierdzie*). Encyklika była poświęcona problematyce miłosierdzia w moralności katolickiej. W informacji podkreślono, że Kościół i wierni nie mogą zamykać się w sobie, ale muszą być otwarci na świat i bronić zasad moralnych, takich jak prawo do życia, prawo do poszanowania ludzkiej godności, prawo do poszanowania rodziny¹⁰⁵.

Informacja PAP z Rzymu, przedstawiona w GP 2 stycznia 1981 r., dotyczyła noworocznej homilii papieża na temat obchodów XIV Światowego Dnia Pokoju. Znaczną część homilii papież poświęcił osobom kalekim i upośledzonym i zaproponował przeznaczenie części budżetu z „wyścigu zbrojeń” na finansowanie walki z upośledzeniem umysłowym¹⁰⁶. W wydaniu GP z 16–18 stycznia 1981 r. ukazał się artykuł na temat wizyty złożonej przez delegację Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” (dalej NSZZ „Solidarność”) u papieża. Przewodniczący związku, po wstępnej audiencji, złożył hołd papieżowi i wskazał, że związek zawodowy NSZZ „Solidarność”, będąc organizacją mającą na celu troskę o ludzi pracy, nie chce zajmować się polityką. Papież Jan Paweł II w swoim przemówieniu podkreślił znaczenie wydarzeń minionej jesieni w Polsce i stwierdził, że ich przebieg – wolny od gwałtu i przemocy, szukający rozwiązań na drodze dialogu, z uwzględnieniem dobra wspólnego, przynosi zaszczyt zarówno przedstawicielom świata pracy, jak też przedstawicielom polskich władz państwowych¹⁰⁷. Papież Jan Paweł II przesłał 28 marca 1981 r. list do kardynała S. Wyszyńskiego. O tym fakcie napisał GP 30 marca 1981 r. W liście papież wyraził solidarność z prymasem w modlitwie o obronę naszego narodu. Chodziło o troskę, aby wszystkie siły społeczne w Polsce doszły do porozumienia w przekonaniu, że Polacy mają ścisłe prawo do tego, ażeby sami, własnymi siłami, rozwiązywali swoje problemy¹⁰⁸. 8 kwietnia 1981 r. ukazała się informacja o spotkaniu Jana Pawła II z sekretarzem Konferencji Islamskiej. Rozmowa dotyczyła statusu Jerozolimy, kwestii palestyńskiej oraz zaostrzenia się kryzysu libańskiego¹⁰⁹.

13 maja 1981 r. podczas audiencji generalnej na Placu św. Piotra doszło do zamachu na życie Jana Pawła II. GP przedstawił o tym wydarzeniu szerokie relacje. W artykule z 14 maja 1981 r. poinformowano, że zamach dokonany strzałami z pistoletu

¹⁰³ „Wizyta prezydenta USA w Watykanie”, GP 23.06.1980, 183 (1980): 8.

¹⁰⁴ „Papież z wizytą u kardynała Wyszyńskiego”, GP 7–9.11.1980, 242 (1980): 2.

¹⁰⁵ „Encyklika papieża”, GP 3.12.1980, 262 (1980): 2.

¹⁰⁶ „Noworoczne kazanie papieża Jana Pawła II”, GP 2.01.1981, 2 (1981): 2.

¹⁰⁷ „Papież przyjął delegację «Solidarności»”, GP 16–18.01.1981, 13 (1981): 1–2.

¹⁰⁸ „List papieża do kardynała S. Wyszyńskiego”, GP 30.03.1981, 65 (1981): 1.

¹⁰⁹ „Sekretarz Konferencji Islamskiej u papieża”, GP 8.04.1981, 72 (1981): 2.

miał miejsce 13 maja o godzinie 17:21, jego skutkiem było zranienie na wysokości trzustki i że papież w tym czasie był przytomny. Zamachowcę zatrzymali uczestnicy audiencji i rozbroili go, a policja zabrała go do więzienia. Opinia publiczna w Polsce była wstrząśnięta wiadomością o zamachu, wyrażała głęboki smutek i obawy o życie papieża, a po operacji nadzieję na wyzdrowienie. Episkopat Polski nie ukrywał wstrząsu, jaki wywołało wydarzenie na Placu św. Piotra i potępił zamach, a minister zdrowia wyraził gotowość wyjazdu do Rzymu najlepszych polskich lekarzy. Do Stolicy Apostolskiej napłynęło wiele depesz potępiających zamach oraz wyrażających nadzieję na wyzdrowienie Jana Pawła II, a także zapewniających o modlitwie w jego intencji. Depesze wystosowali m.in. prezydent elekt Francji François Mitterand, prezydent Francji Valéry Giscard d'Estaing, prezydent Stanów Zjednoczonych Ronald Reagan, sekretarz generalny ONZ Kurt Waldheim. Polscy przywódcy: Stanisław Kania, Henryk Jabłoński i Wojciech Jaruzelski w wystosowanej do papieża depeszy wyrazili „głębokie poruszenie” i przesłali życzenia szybkiego powrotu do zdrowia¹¹⁰. We Mszy św. w bazylice archikatedralnej pw. św. Jana Chrzciciela w Warszawie w intencji Jana Pawła II i ciężko chorego kardynała Stefana Wyszyńskiego, koncelebrowanej pod przewodnictwem biskupa Jerzego Modzelewskiego, w obecności wicepremiera Jerzego Ozdowskiego i tłumu wiernych odtworzono z taśmy magnetofonowej słowo prymasa Polski, który stwierdził, że jego cierpienie nie miało znaczenia w stosunku do cierpienia Ojca świętego. Kazanie wygłosił biskup Bronisław Dąbrowski, który m.in. podziękował wszystkim agencjom prasowym za rzetelny i szczegółowy przekaz informacji związanych z zamachem oraz wyraził myśl, że „człowiek, któremu papież wyraził otwartość i szacunek, ugodził go śmiertcioną kulą”. W relacji z wydarzeń na Pomorzu Środkowym gazeta donosiła, że wśród tutejszej ludności zapanowało uczucie „ból i gorczy”. We wszystkich kościołach i parafiach diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej odbywały się nabożeństwa, wspólne modlitwy i msze święte w intencji Ojca świętego. Wymieniono, że msze święte odbyły się m.in. w koszalińskiej katedrze, w kościele pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Koszalinie, w kościele pw. Świętej Rodziny w Słupsku, pod gołym niebem w miejscowości Gruszewo koło Białogardu. Telegramy do Watykanu przesyłały również komisje zakładowe NSZZ „Solidarność” z regionów Koszalin i Słupsk¹¹¹. W tekście z 19 maja 1981 r. poinformowano, że papież otrzymał z całego świata ogromną ilość depesz z życzeniami urodzinowymi i szybkiego powrotu do zdrowia po zamachu na jego życie, w tym od prymasa Polski kardynała Wyszyńskiego¹¹².

W GP z 16 września 1981 r. ukazała się informacja PAP z Watykanu o ogłoszeniu 15 września encykliki *Laborem exercens (O pracy ludzkiej)*. W gazecie napisano, że encyklika składa się z pięciu rozdziałów i wprowadzenia, w którym Jan Paweł II nawiązuje do encyklik poprzednich papieża poświęconych kwestii społecznej i rozwija m.in. myśl o problemie pracy jako klucza do kwestii społecznej. Na zakończenie arty-

¹¹⁰ PAP, „Zamach w Rzymie. Papież ranny”, GP 14.05.1981, 97 (1981): 1–2; „Depesza polskich przywódców do Jana Pawła II”, GP 14.05.1981, 97 (1981): 1.

¹¹¹ „Po zamachu na papieża”, GP 15–17.05.1981, 98 (1981): 1–2.

¹¹² „Urodziny Jana Pawła II”, GP 19.05.1981, 100 (1981): 1–2.

kułu podkreślono temat nadużywania strajku przez związki zawodowe, zaznaczając, że to może prowadzić do paraliżowania całego życia społeczno-ekonomicznego, co jest sprzeczne z wymogami dobra wspólnego¹¹³. Tematem korespondencji PAP z Rzymu, zawartej w GP 22 września 1981 r., był apel papieża, który nawiązując do ogłoszonej encykliki *Laborem exercens*, prosił rodaków o kontynuację rozpoczętego przed rokiem dialogu. Papież podkreślił także, że naród ma prawo do stanowienia o swoich sprawach w sposób samodzielny¹¹⁴.

13 grudnia 1981 r. ogłoszono w Polsce wprowadzenie stanu wojennego. Papież Jan Paweł II, nasz rodak, dał wyraz zatroskania sytuacją w Polsce, o czym donosił GP 15 grudnia. Podczas niedzielnego przemówienia do zgromadzonych na Placu św. Piotra pielgrzymów Jan Paweł II powiedział, by modlili się o pokój w Polsce. Papież przypomniał, że nie wolno więcej przelewać polskiej krwi, trzeba uczynić wszystko, by budować w pokoju przyszłość naszej ojczyzny¹¹⁵. W rubryce „W skrócie” 21 grudnia 1981 r. napisano, że L. Poggi, jako kierownik zespołu ds. stałych stosunków Stolicy Apostolskiej z rządem PRL, przybył do Polski razem z ks. prałatem Januszem Bononkiem¹¹⁶. W dziesiątym dniu od czasu wprowadzenia w Polsce stanu wojennego, 23 grudnia 1981 r., GP przekazał ponowiony apel Jana Pawła II o spokój w Polsce¹¹⁷. W treści korespondencji PAP z 14 stycznia 1982 r. w GP informowano, że Jan Paweł II przyjął na audiencji ministra pełnomocnego dra Kazimierza Szablewskiego. Minister wręczył papieżowi list gen. Wojciecha Jaruzelskiego, stanowiący odpowiedź na wystosowane do niego orędzie Jana Pawła II z 18 grudnia ub. r.¹¹⁸

¹¹³ PAP, „Encyklika papieża o pracy ludzkiej”, GP 16.09.1981, 185 (1981): 2.

¹¹⁴ PAP, „Papież o polskich sprawach”, GP 22.09.1981, 189 (1981): 2.

¹¹⁵ „Papież o Polsce”, GP 15.12.1981, 249 (1981): 1.

¹¹⁶ „Wizyta L. Poggi”, GP 21.12.1981, 254 (1981): 2; Adam Boniecki, „1981–1982 : korespondencja Jana Pawła II z Wojciechem Jaruzelskim. Papież pisze do generała”, *Historia w Tygodniku* (dodatek do *Tygodnika Powszechnego*, 17.12.2006, nr 51) 9 (2006): 13. A. Boniecki powołał się na księdza Alojzego Orszulika, *Czas przełomu: notatki ks. Alojzego Orszulika z rozmów z władzami PRL w latach 1981–1989* (Warszawa–Ząbki, Air Link, Apostolicum Wydawnictwo Księży Pallotynów Prowincji Chrystusa Króla, 2006). Ks. Alojzy Orszulik zamieszcza tekst „notatki służbowej z rozmowy z min. [J.] Kuberskim w dniu 19 grudnia 1981”. Notatkę sporządził prawdopodobnie sam ks. Orszulik, wówczas współpracownik sekretarza episkopatu. Oto jej tekst: „Dnia 19 grudnia 1981 r. o godz. 21:50 przybył do budynku Nuncjatury przy al. I Armii WP 12 w Warszawie min. Kuberski, prosząc o pilną rozmowę. Na wstępie min. Kuberski powiedział, że abp Luigi Poggi wiezie list od Ojca Świętego, który to list jest bardzo niedobry. Otrzymałszy jego tekst szyfrem z naszej Ambasady w Rzymie, gdzie została doręczona kopia. W związku z tym musimy poinformować – powiedział min. Kuberski – że abp Poggi nie będzie przyjęty przez nikogo i list nie będzie przyjęty. List atakuje gen. Jaruzelskiego, a w końcowym akapicie jest sytuacja dzisiejsza przyrównana do okupacji ostatniej wojny. Poinformował też, że list ten miał być rozesłany do głów państw, ale po otrzymaniu notatki służbowej w piątek wieczorem za pośrednictwem MSZ-tu naszego Sekretariat Stanu wstrzymał jego wysyłanie. List jest na razie poufny. Min. Kuberski przypomniał, że kard. Casaroli przeprowadził bardzo dobrą rozmowę z ambasadorem [E.] Wyznerem przy ONZ, dlatego zaskoczeniem jest list Ojca Świętego”.

¹¹⁷ „Apel papieża”, GP 23.12.1981, 256 (1981): 1.

¹¹⁸ PAP, „Papież przyjął przedstawiciela rządu PRL”, GP 14.01.1982, 10 (1982): 1.

W trudnych czasach stanu wojennego papież Jan Paweł II wielokrotnie, także poprzez przekazywanie różnych darów, pomagał krajowi swojego pochodzenia. W artykule GP z 10 marca 1982 r. poinformowano, że 9 bm. otrzymano w Centrum Zdrowia Dziecka dar papieża – scyntylicyjną gamma-kamerę do diagnostyki narządów wewnętrznych. Dar szpitalowi w imieniu papieża przekazał prymas Polski arcybiskup Józef Glemp¹¹⁹.

W wydaniu magazynowym z 26–28 marca 1982 r. przedstawiono słowa papieża z audiencji generalnej, w których prosił on m.in. w modlitwie o pomoc w znalezieniu sił do pracy dla dobra wspólnego oraz dalekosiężnego spojrzenia w przyszłość narodową. Papież w trakcie audiencji zatrzymał się przy 110-osobowej grupie radzieckich artystów cyrkowych i rozmawiał z niektórymi z nich. Rozmawiał również z towarzyszącym im na audiencji ambasadorem ZSRR w Rzymie, Nikołajem Łunkowem¹²⁰.

11 października 1982 r. GP w korespondencji PAP z Rzymu przekazał informację, że uroczysta kanonizacja franciszkanina o. Maksymiliana Kolbego, który poświęcił swe życie, aby uratować współwięźnia w obozie koncentracyjnym w Auschwitz-Birkenau, odbyła się z udziałem około 150 tys. zgromadzonych na Placu św. Piotra wiernych oraz 26 kardynałów i 300 biskupów. Jan Paweł II, wypowiadając formułę kanonizacji, stwierdził, że nowy święty będzie czczony przez cały Kościół jako jeden ze świętych męczenników¹²¹. W tym samym wydaniu gazety przekazano informację, że papież przyjął polską delegację oficjalną w osobach wicemarszałka sejmu prof. Jerzego Ozdowskiego oraz wicepremiera Zenona Komendera, która przebywała na uroczystościach kanonizacyjnych. Papież wyraził podziękowanie polskiej delegacji za przybycie na uroczystości¹²². 19–21 listopada 1982 r. zamieszczono informację z Rzymu, że podczas rozmowy Jana Pawła II z kanclerzem RFN Helmutem Kohlem poruszono tematy związane z utrzymaniem pokoju, ochroną praw ludzkich, kontaktami Wschód–Zachód po śmierci Leonida Breżniewa i sytuacją w Polsce¹²³.

27 stycznia 1983 r. w gazecie podano, że papież wyraził akceptację dla nowego *Kodeksu prawa kanonicznego*, który przekłada reformy II Soboru Watykańskiego na codzienne normy postępowania dla duchownych i świeckich Kościoła katolickiego¹²⁴. GP z 29–30 stycznia 1983 r. przekazał z Watykanu informację, że Jan Paweł II przyjął na audiencji prymasa Polski arcybiskupa Józefa Glempa w związku z konsystorzem, na którym prymas został wyniesiony do godności kardynała¹²⁵. Podczas uroczystości insygnia kardynalskie: biret i pierścień papież wręczył kardynałom nominatom. Na konsystorzu był obecny z Polski minister pełnomocny Jerzy Kuberski, kierownik Zespołu ds. Stałych Roboczych Kontaktów PRL–Stolica Apostolska¹²⁶. 6 czerwca 1983 r. w rubry-

¹¹⁹ „Dar papieża dla CZD”, GP 10.03.1982, 49 (1982): 4.

¹²⁰ „Papież apeluje o rozważę”, GP 26–28.03.1982, 61 (1982): 2.

¹²¹ PAP, „Kanonizacja ojca M. Kolbe”, GP 11.10.1982, 199 (1982): 1.

¹²² „Papież przyjął delegację z Polski”, GP 11.10.1982, 199 (1982): 1.

¹²³ „Kanclerz RFN H. Kohl na audiencji u papieża”, GP 19–21.10.1982, 229 (1982): 2.

¹²⁴ „Nowy kodeks prawa kanonicznego”, GP 27.01.1983, 22 (1983): 2.

¹²⁵ „Papież przyjął prymasa Polski”, GP 29–30.01.1983, 24 (1983): 1.

¹²⁶ „Kreowanie nowych kardynałów w Watykanie”, GP 3.02.1983, 28 (1983): 2.

ce „Na świecie” ukazała się informacja, że sekretarz Rady ds. Publicznych Kościoła, abp Achille Silvestrini, powrócił do Watykanu z Polski, gdzie omawiał stan przygotowań do wizyty papieża w Polsce oraz z uznaniem wyraził się o pracy Komisji Mieszanej Rządu i Episkopatu Polski¹²⁷. Krytyka papieża za to, że uznał powojenną obecność Polaków na granicy Odra–Nysa, znalazła się w dwóch artykułach PAP z Bonn, z 1 lipca 1983 r. oraz z 9–10 lipca 1983 r. Napisano w nich, że w oświadczeniu Prezydium Związku Przesiedleńców, w związku z wizytą papieża na Górze św. Anny, wezwano papieża, aby uznał problem niemiecki za nadal otwarty. Podkreślono również, że papież podczas wizyty na Śląsku potwierdził znane stanowisko Watykanu, obowiązujące od 1972 r., a dotyczące utworzenia nowych diecezji na polskich Ziemiach Zachodnich i Północnych¹²⁸.

11 stycznia 1984 r. ukazała się informacja dotycząca nawiązania stosunków dyplomatycznych pomiędzy Watykanem i USA, które były zerwane w 1867 r.¹²⁹ Kontynuując powyższy temat, GP przekazał 23 marca 1984 r. informację PAP, że po 117 latach przerwy, spowodowanej zakazem Kongresu Stanów Zjednoczonych wydatkowania pieniędzy na utrzymywanie reprezentacji dyplomatycznej USA przy Stolicy Apostolskiej, mianowano nowego ambasadora Stanów Zjednoczonych przy Stolicy Apostolskiej w osobie Williama Wilsona¹³⁰.

25 lutego 1985 r. GP opublikował tekst z *Życia Warszawy*, z 23–24 lutego. Publikacja artykułu zachodnioniemieckiego tygodnika *Der Stern* była odpowiedzią prasy PRL na informacje prasy Europy Zachodniej i USA stwierdzającej, że w Polsce podjęto atak prasowy na Kościół katolicki i miała być przykładem, że to zachodnioeuropejska prasa występowała z agresywnym podejściem do Kościoła. W samym artykule napisano m.in., że papież na przeloty pielgrzymkowe roztrwonił już około 100 mln wówczas używanych marek oraz że słabością tego papieża jest małe pojęcie o teologii, w związku z czym do Rzymu sprowadził z Monachium, jako suflera, Josepha Ratzingera¹³¹. 2–3 marca 1985 r. w korespondencji z Rzymu Jerzy Ambroziewicz napisał, że papież zamierzał poruszyć w rozmowie z ministrem Gromyką temat pokoju światowego i zbrojeń w kosmosie oraz kwestie związane z działalnością Kościoła katolickiego i życia katolików w ZSRR. Po rozmowie z papieżem minister Gromyko stwierdził, że nie było tematu wizyty papieża w ZSRR¹³². O ceremonii, po raz pierwszy na wolnym powietrzu, na Placu św. Piotra, ustanowienia 28 nowych kardynałów, w tym 17 Europejczyków, 4 z Ameryki Północnej, 3 z Ameryki Łacińskiej oraz po 2 Azjatów i Afrykanów, GP napisał w korespondencji PAP z Rzymu 27 maja 1985 r. Wśród ogło-

¹²⁷ „W skrócie”, GP 6.06.1983, 131 (1983): 1.

¹²⁸ PAP, „Nowe ataki rewizjonistów zachodnioniemieckich na papieża”, GP 1.07.1983, 153 (1983): 8; PAP, „Ataki rewizjonistów na Jana Pawła II”, GP 9–10.07.1983, 160 (1983): 8.

¹²⁹ „Nawiązanie stosunków dyplomatycznych”, GP 11.01.1984, 9 (1984): 1.

¹³⁰ PAP, „Ambasador USA w Watykanie”, GP 23.03.1984, 71 (1984): 5.

¹³¹ „Tygodnik Stern o podróżach papieża Jana Pawła II, czy papież musi trafić do piekła”, GP 25.02.1985, 47 (1985): 5.

¹³² Jerzy Ambroziewicz, „Rzeczowy dialog. Po wizycie min. A. Gromyki w Rzymie i Watykanie”, GP 2–3.03.1985, 52 (1985): 3.

szonych purpuratów byli dwaj Polacy: arcybiskup Wrocławia Henryk Roman Gulbinowicz oraz emerytowany wyższy dostojnik watykański Andrzej Maria Deskur¹³³. GP pomiędzy 11 lipca 1985 r. a 26 kwietnia 1987 r., na dowód działalności charytatywnej Watykanu, ukazał kilka informacji dotyczących przekazania przez papieża darów w postaci nowoczesnej aparatury medycznej dla szpitali w Polsce, w tym dla: Wojewódzkiego Szpitala Zespołonego we Włocławku, Szpitala Wojewódzkiego w Tarnowie, poznańskiego ośrodka kardio-pulmonologicznego, Państwowego Szpitala Klinicznego w Białymstoku i dla powstającego szpitala w Pszczynie¹³⁴.

W korespondencji z Bonn, zawartej w GP 10 listopada 1986 r., powołano się na organ Związku Wypędzonych „Deutscher Ostdienst”, że na audiencji generalnej znalazła się także pielgrzymka katolickich „wypędzonych” wraz ze swymi apostołskimi i kanońskimi wizytatorami. Gazeta dodała, że przed audiencją papież wraz z wizytatorami odprawił w języku niemieckim Mszę Świętą¹³⁵.

W latach 1987–1989 Jan Paweł II przyjmował, w dalszym ciągu na audiencjach, liczne rzesze gości i pielgrzymów. Poniżej przedstawiono o tym najważniejsze informacje gazetowe, pochodzące z GP:

- 21–22 lutego 1987 r. – podczas spotkania z premierem G. Lazarem omówiono stan stosunków między państwem węgierskim a Kościołem katolickim i Watykanem;
- 14–15 listopada 1987 r. – Walentyna Tierszkowa u papieża;
- 30–31 stycznia 1988 r. – z prezydentem Danielem Ortegą papież omówił problem wojny w Nikaragui;
- 2 lutego 1988 r. – papież i król Husajn określili sytuację na Bliskim Wschodzie jako bardzo niebezpieczną;
- 3 lutego 1988 r. – papież przyjął prezydenta Zairu Mobutu Sese Seko, ale nie podano przedmiotu rozmów;
- 30 września 1988 r. – prymas J. Glemp przebywał kilka dni w Rzymie;
- 7 października 1988 r. – premier Turcji zaprosił papieża do złożenia wizyty w Turcji;
- 18 października 1988 r. – Kazimierz Barcikowski, jako współprzewodniczący Komisji Wspólnej Rządu i Episkopatu, w misji specjalnej przywiózł przesłanie od Wojciecha Jaruzelskiego z serdecznymi życzeniami z okazji jubileuszu 10-lecia pontyfikatu. K. Barcikowski wyraził, po rozmowach z papieżem i z A. Casarolim, nadzieję na przyspieszenie pełnej normalizacji stosunków między rządem PRL a Stolicą Apostolską;
- 18 października 1988 r. – wśród 4 tys. przybyłych na spotkanie z papieżem było wielu biskupów i kardynałów z prymasem Józefem Glempelem na czele oraz oficjalna polska delegacja z K. Barcikowskim. Prymas Polski przypomniał niestrudzoną służbę

¹³³ PAP, „28 nowych kardynałów”, GP 27.05.1985, 122 (1985): 5.

¹³⁴ „Dar papieża”, GP 11.07.1985, 160 (1985): 1; „Dar papieża”, GP 21.11.1985, 271 (1985): 2; „Dar papieża dla szpitala poznańskiego”, GP 20.12.1985, 296 (1985): 1; „Dar papieża dla szpitala w Białymstoku”, GP 18.02.1986, 41 (1986): 1; „Dar papieża dla szpitala w Pszczynie”, GP 25–26.04.1987, 96 (1987): 1.

¹³⁵ „Wypędzeni na audiencji u papieża”, GP 10.11.1986, 262 (1986): 5.

papieża, w której nie zabrakło daniny krwi, a w tej służbie miała swoje miejsce Polska i polski Kościół;

– 21 listopada 1988 r. – A. Dubczek u papieża. A. Dubczek pod koniec lat 70. XX w. był, przed interwencją w Czechosłowacji wojsk UW, I sekretarzem KC Komunistycznej Partii Czechosłowacji. Rozmowa z papieżem trwała 30 minut;

– 20 lutego 1989 r. – papież mówił o planowanych w Polsce obradach Okrągłego Stołu. Podkreślił, że w sposób szczególny modli się, aby nowe inicjatywy, które w Polsce się pojawiły przyniosły skutek materialny, ekonomiczny, społeczny i moralny;

– 17 marca 1989 r. – Marszałek Sejmu PRL R. Malinowski spotkał się z papieżem, złożył również wizyty nuncjuszowi apostolskiemu do specjalnych poruczeń, kierownikowi Zespołu ds. Stałych Roboczych Kontaktów Między Stolicą Apostolską a rządem PRL, arcybiskupowi Fr. Colasuono;

– 10 kwietnia 1989 r. – papież przyjął Swietlanę Sawicką, która w 1982 r., która jako pierwsza kobieta wyszła w przestrzeń kosmiczną ze statku „Salut”;

– 17 kwietnia 1989 r. – przewodniczący Komisji Spraw Zagranicznych Sejmu PRL przybył do papieża z misją specjalną od przewodniczącego Rady Państwa. Józef Czyrek przekazał posłanie od Wojciecha Jaruzelskiego i poinformował o sytuacji w kraju i trudnościach przy przygotowaniu obrad Okrągłego Stołu. Po rozmowie podkreślono, że wszystkie strony, którym leży na sercu dobro Polski, muszą być świadome swojej odpowiedzialności;

– 21 kwietnia 1989 r. – Lech Wałęsa podczas prywatnej audiencji zapoznał papieża z procesem, który doprowadził do legalizacji NSZZ „Solidarność”, a którego korzenie wywodziły się z doktryny społecznej Kościoła. Papież wyraził nadzieję, że wysiłek ludzi, którzy wzniesli się ponad dzielące ich uprzedzenia, urazy i krzywdy, otworzy szansę dla kraju i zaowocuje przeobrażeniami w wielu dziedzinach. Po rozmowie z L. Wałęsą papież przyjął również Danutę Wałęsę, biskupa gdańskiego Tadeusza Gocłowskiego, Bronisława Geremka, Tadeusza Mazowieckiego oraz Władysława Trzeciakowskiego;

– 27 września 1989 r. – papież przyjął delegację Niezależnego Samorządnego Związku Rolników Indywidualnych „Solidarność” na czele z przewodniczącym i wicemarszałkiem senatu Józefem Śliszem. Delegacja wręczyła papieżowi wieniec dożynkowy;

– 3 października 1989 r. – przekazano informację, że Jan Paweł II oraz przywódca Kościoła anglikańskiego, arcybiskup Canterbury Robert Runcie, podpisali wspólną deklarację o poszukiwaniu jedności obu Kościołów;

– 2–3 grudnia 1989 r. – nazwano wydarzeniem historycznym ostatnich dziesięcioleci wizytę przywódcy ZSRR Michaiła Gorbaczowa w Watykanie i jego spotkanie z papieżem. Rozmowa trwała 75 minut, po niej obaj przywódcy ogłosili przemówienia. M. Gorbaczow zapowiedział nawiązanie oficjalnych stosunków między ZSRR i Stolicą Apostolską. Mówiono także o możliwości złożenia wizyty papieża w Związku

Radzieckim. Jan Paweł II podziękował za zaproszenie do złożenia wizyty i wyraził nadzieję, że rozwój sytuacji umożliwi przyjęcie tego zaproszenia¹³⁶.

19 marca 1987 r. Jerzy Ambroziewicz w korespondencji z Rzymu, w nawiązaniu do ogłoszonej ostatnio instrukcji Kongregacji Nauki Wiary ws. tzw. „dzieci z probówki”, przedstawił stanowisko Kościoła domagającego się odmowy tego typu eksperymentów. Prefekt kongregacji kardynał Joseph Ratzinger powiedział, że dzieci należy płodzić – nie produkować. Kardynał oświadczył także, że Kościół katolicki pochwala prace badawcze, które prowadzą do leczenia bezpłodności, lecz nie te, które prowadzą do zastąpienia stosunku małżeńskiego¹³⁷. W informacji z 26 marca 1987 r. podano informację o publikacji szóstej, od rozpoczęcia pontyfikatu, encykliki papieskiej zatytułowanej *Redemptoris Mater (Matka Odkupiciela)*¹³⁸, a w wydaniach z 20–21 i 27–28 lutego 1988 r. wydrukowano informację o siódmej encyklice Jana Pawła II oraz artykuł J. Ambroziewicza, także podejmujący tematykę ogłoszonej blisko 100-stronicowej encykliki *Sollicitudo rei socialis (Troska społeczna)*, która określała stanowisko Kościoła katolickiego wobec aktualnych problemów społecznych¹³⁹.

W informacji PAP z Rzymu zawartej 2–3 lipca 1988 r. w GP przedstawiono słowa papieża do delegacji Związku Dziennikarzy ZSRR, że Kościół Rzymskokatolicki i papież z dużym zainteresowaniem śledzą obchody milenium chrztu Rusi oraz przebieg konferencji partyjnej. Papież powiedział również, że rozwój odpowiedzialności za rozwój społeczeństwa, przestrzeganie praw człowieka, wolności sumienia i wyznania to podstawa do rozszerzenia kontaktów między Watykanem a ZSRR¹⁴⁰.

Korespondent PAP Bożydar Sosień przesłał z Watykanu artykuł, zamieszczony w GP z 15–16 października 1988 r., zawierający informacje o dziesięciu latach pontyfikatu papieża. W artykule zwrócono uwagę na styl sprawowania władzy przez Jana Pawła II, który łatwo nawiązywał bezpośredni kontakt z masami ludzkimi, wynikający z ogromnej aktywności i charyzmy papieża. Dalej napisano o siedmiu wydanych

¹³⁶ „Premier G. Lazar w Watykanie”, GP 21–22.02.1987, 44 (1987): 1; „Papież przyjął Walentynę Tierszkową”, GP 14–15.11.1987, 267 (1987): 1; „Papież przyjął prezydenta Nikaragui”, GP 30–31.01.1988, 24 (1988): 1; „Papież przyjął króla Jordanii”, GP 2.02.1988, 26 (1988): 1; „Z ostatniej chwili”, GP 3.02.1988, 27 (1988): 2; „Papież przyjął prymasa J. Glempa”, GP 30.09.1988, 228 (1988): 1; „Papież przyjął Turguta Ozala”, GP 7.10.1988, 234 (1988): 1; „Papież przyjął K. Barcikowskiego”, GP 18.10.1988, 243 (1988): 1–2; „Spotkanie Jana Pawła II z Polakami”, GP 18.10.1988, 243 (1988): 2; „Papież przyjął A. Dubczeka”, GP 21.11.1988, 270 (1988): 1; „Papież o obradach «Okrągłego Stołu»”, GP 10.02.1989, 35 (1989): 2; „Papież przyjął R. Malinowskiego”, GP 17.03.1989, 65 (1989): 1; „Kosmonautka u papieża”, GP 10.04.1989, 84 (1989): 5; „Papież przyjął J. Czyrka”, GP 17.04.1989, 90 (1989): 1–2; „Papież przyjął na audiencji prywatnej Lecha Wałęsę”, GP 21.04.1989, 94 (1989): 1; „Z ostatniej chwili”, GP 27.09.1989, 225 (1989): 2; „Z ostatniej chwili”, GP 3.10.1989, 230 (1989): 2; „Historyczne spotkanie”, GP 3.10.1989, 230 (1989): 1–2.

¹³⁷ Jerzy Ambroziewicz, „Gdzie jest granica? «Nie» Watykanu dla dzieci z probówki”, GP 19.03.1987, 66 (1987): 4.

¹³⁸ „Nowa encyklika”, GP 26.03.1987, 72 (1987): 1.

¹³⁹ „Siódma encyklika papieża”, GP 20–21.02.1988, 42 (1988): 1; „Czym jest «Sollicitudo rei socialis»? Nowa encyklika Jana Pawła II”, GP 27–28.02.1988, 48 (1988): 3.

¹⁴⁰ PAP, „Papież o konferencji KPZR”, GP 2–3.07.1988, 153 (1988): 3.

encyklikach, że były one dobitnym wyrazem woli Kościoła w obronie pokoju, walce o sprawiedliwość społeczną i o prawa oraz godność każdego człowieka. Wzrosła także obecność i aktywność Stolicy Apostolskiej w świecie dzięki ponad 40 pielgrzymkom papieża do 69 krajów oraz spotkaniom z 84 szefami państw. Na spotkania do Watykanu przybywali przedstawiciele państw, którzy w autorytecie Kościoła i osobie papieża szukali nie tylko poparcia moralnego, ale także politycznego. Podkreślono, że na 4 konsystorzach Jan Paweł II powołał 84 nowych kardynałów i wskutek tego w kolegium zasiedli przedstawiciele 61 państw, a tradycyjna przewaga Włochów w tym gremium zmniejszyła się. Nastąpił również w tamtym czasie przyrost powołań kapłańskich. Po dziesięciu latach pontyfikatu Jana Pawła II Kościołowi przybyło 260 świętych i ponad 400 beatyfikowanych. B. Sosień napisał również, że papież działał na rzecz pojednania, jedności, godności, przewycięzania trudnych problemów, z jakimi borykała się Polska, a także podkreślił, że był on wielkim nauczycielem patriotyzmu, ambasadorem polskiej sprawy i pomocy ojczyźnie¹⁴¹.

Korespondencja PAP z Rzymu o obchodach uroczystości Niedzieli Palmowej z udziałem papieża ukazała się 20 marca 1989 r. Napisano w niej, że wśród biorących udział w uroczystości zgromadziła się znaczna część młodzieży uczestniczącej w organizowanym przez Kościół w Niedzielę Palmową Międzynarodowym Dniu Młodzieży. Papież przypomniał, że ich celem ma być m.in. pogłębienie zaangażowania na rzecz dobra i pokoju¹⁴².

W artykule z 5 kwietnia 1989 r. napisano, że papież, przemawiając do około 10 tys. oficerów i żołnierzy, zwrócił uwagę na moralny obowiązek służby wojskowej pojmowanej jako forma obrony pokoju oraz walki w obronie najsłabszych i bezbronnych, wynikającej z chrześcijańskiego nakazu miłości bliźniego¹⁴³. W korespondencji PAP z Rzymu, zawartej 29 czerwca 1989 r. w GP, poinformowano o rozmowie papieża z dziennikarzami katolickimi z Belgii, w której papież powiedział, że bogactwo Kościoła jest pozorne i jest rezultatem dziedzictwa przeszłości, co przesłania rzeczywistą żalną sytuację materialną. Delegacja belgijskich dziennikarzy przekazała papieżowi 140 tys. dolarów uzyskanych ze zbiórek na rzecz Watykanu wśród czytelników gazet katolickich. Dzięki tej zbiórce wpływy z tzw. świętopietrza wyniosły w 1988 r. 53 mln dolarów, tj. o 5,24% więcej niż w roku 1987¹⁴⁴. Informacja z 13 listopada 1989 r. dotyczyła ogłoszenia przez papieża świętymi dwojga błogosławionych, których celem była franciszkańska idea służby ubogim: zmarłego w 1916 r. brata Alberta Chmielowskiego i zmarłą w 1282 r. zakonnicę o regule franciszkańskiej Agnieszkę Czeską¹⁴⁵. 6 grudnia 1989 r. przedstawiono apel Jana Pawła II do rządów z całego świata o potrzebie szacunku dla natury, gdyż brak tego poszanowania osłabi zachowanie pokoju. Papież

¹⁴¹ Bożydar Sosień, „Dziesięć lat pontyfikatu Jana Pawła II”, GP 15–16.10.1988, 153 (1988): 3.

¹⁴² PAP, „Uroczystości Niedzieli Palmowej z udziałem papieża”, GP 20.03.1989, 67 (1989): 2.

¹⁴³ „Papież o moralnym aspekcie i obowiązku służby wojskowej”, GP 5.04.1989, 80 (1989): 4.

¹⁴⁴ PAP, „Papież: Kościół katolicki jest ubogi”, GP 29.06.1989, 151 (1989): 2.

¹⁴⁵ „Uroczystości kanonizacyjne”, GP 13.11.1989, 263 (1989): 1.

apelował o wykazanie większej świadomości ekologicznej i o nasilenie działań na rzecz ochrony środowiska naturalnego¹⁴⁶.

W artykule Marka Sobieckiego z numeru z 3 czerwca 1987 r. przytoczono cytaty z włoskiego tygodnika *L'Espresso*, że „Jego ojczyzną stał się świat”. W ciągu prawie 9 lat swojego pontyfikatu papież Jan Paweł II odbył już 34 pielgrzymki – najczęściej do Francji (3 razy). W Polsce papież do tego czasu przebywał 2 razy. Największą uwagę papież przywiązywał jednak do krajów III świata¹⁴⁷.

Zakończenie

Wobec braku pluralizmu, czyli możliwości nieograniczonego działania niezależnej od określonych ideologii prasy, w Polsce po II wojnie światowej występowała koncentracja prasy lokalnej w rękach rządzącej partii komunistycznej. Oznaczało to władzę organu administracyjnego, w tym przypadku delegowanej przez partię, RSW „Prasa–Książka–Ruch” do podejmowania wyrażanych przez PZPR działań decyzyjnych i informacyjnych. Stolicę Apostolską w prasie lokalnej: GK i GP, w latach 1972–1989, przedstawiano jako jedno z państw świata. PRL nie utrzymywała oficjalnych stosunków dyplomatycznych z Watykanem po zerwaniu umowy konkordatowej w 1945 r. Papieży traktowano jako głowę państwa Watykan. Wybór Karola Wojtyły na papieża spowodował zmianę polityki informacyjnej. Gazety lokalne w szerszym zakresie opisywały wydarzenia związane z urzędem Jana Pawła II. Zwłaszcza szczegółowe były relacje dotyczące pielgrzymek papieża do ojczyzny i do innych państw, a także o zamachu z 13 maja 1981 r. Prasa pisała o wypowiedziach, publikowanych encyklikach, wizytach i spotkaniach Jana Pawła II, a po zamachu pisano o stanie zdrowia i życzeniach władz partyjnych szybkiego powrotu do zdrowia. W prasie lokalnej nie poświęcono wystarczająco miejsca procesowi wznowienia stosunków dyplomatycznych pomiędzy Polską a Watykanem. W lipcu 1974 r. powołano Zespół ds. Stałych Kontaktów Roboczych między PRL a Stolicą Apostolską, który miał znaczenie przede wszystkim propagandowe, nie rozwiązywał bowiem żadnego z licznych problemów Kościoła ani też nie realizował któregoś z celów stawianych sobie przez władze komunistyczne. Jednak w dłuższej perspektywie czasowej otwierał szersze niż dotąd możliwości działania dla obu stron¹⁴⁸. Można powiedzieć, że podczas pontyfikatu papieża Jana Pawła II i związanej z nim dyplomacji stworzono warunki do pełnej normalizacji stosunków dyplomatycznych pomiędzy Watykanem a Polską w randze Nuncjatury Apostolskiej i Ambasady, co nastąpiło 17 lipca 1989 r.

¹⁴⁶ „Apel papieża”, GP 6.12.1989, 283 (1989): 1.

¹⁴⁷ Marek Sobiecki, „Papież–pielgrzym”, GP 3.06.1987, 128 (1987): 3.

¹⁴⁸ Antoni Dudek, „Problem normalizacji stosunków między PRL a Stolicą Apostolską w latach 1971–1977”, *Mazowieckie Studia Humanistyczne* 5, 2 (1999): 63–75.

Bibliografia

- Ambroziewicz, Jerzy. „Gdzie jest granica? «Nie» Watykanu dla dzieci z probówki”. *Głos Pomorza* 19.03.1987, 66 (1987): 4.
- Ambroziewicz, Jerzy. „Rzeczowy dialog. Po wizycie min. A. Gromyki w Rzymie i Watykanie”. *Głos Pomorza* 2–3.03.1985, 52 (1985): 3.
- „Apel papieża”. *Głos Pomorza* 23.12.1981, 256 (1981): 1.
- „Apel papieża”. *Głos Pomorza* 6.12.1989, 283 (1989): 1.
- Archiwum Państwowe w Koszalinie. KW PZPR, Wydział Pracy Ideowo-Wychowawczej, Informacje dotyczące środków masowego przekazu, sygn. 995.
- „Audiencja w Watykanie”. *Głos Koszaliński* 14.07.1972, 196 (1972): 1.
- Bafia, Jerzy. „Projekt ustawy o cenzurze w Sejmie PRL”. *Głos Pomorza* 7.04.1981, 71 (1981): 1, 4.
- Boniecki, Adam. „1981–1982: korespondencja Jana Pawła II z Wojciechem Jaruzelskim. Papież pisze do generała”. *Historia w Tygodniku* (dodatek do *Tygodnika Powszechnego*, 17.12.2006, nr 51) 9 (2006): 13.
- „Bezskuteczne ataki wojsk sajsgońskich na Quang Tri. Apel papieża o pokój w Wietnamie”. *Głos Koszaliński* 10.07.1972, 192 (1972): 2.
- „Camara Pessoa Helder”. W: *Nowa Encyklopedia Powszechna PWN*. T. 1, 635. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1995.
- „Cenzura”. W: *Nowa Encyklopedia Powszechna PWN*. T. 1, 665–666. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1995.
- Czechowicz, Andrzej. „25 lat prasy na Pomorzu Zachodnim”. W: *25 lat prasy na ziemiach zachodnich i północnych*, oprac. Andrzej Wakar, 102. Kraków: Ośrodek Badań Prasoznawczych RSW „Prasa”, 1972.
- „Czym jest «Sollicitudo rei socialis»? Nowa encyklika Jana Pawła II”. *Głos Pomorza* 27–28.02.1988, 48 (1988): 3.
- „Dar papieża”. *Głos Pomorza* 11.07.1985, 160 (1985): 1.
- „Dar papieża”. *Głos Pomorza* 21.11.1985, 271 (1985): 2.
- „Dar papieża dla CZD”. *Głos Pomorza* 10.03.1982, 49 (1982): 4.
- „Dar papieża dla szpitala poznańskiego”. *Głos Pomorza* 20.12.1985, 296 (1985): 1.
- „Dar papieża dla szpitala w Białymstoku”. *Głos Pomorza* 18.02.1986, 41 (1986): 1.
- „Dar papieża dla szpitala w Pszczynie”. *Głos Pomorza* 25–26.04.1987, 96 (1987): 1.
- „Depesza papieża Jana Pawła II do przywódców PRL”. *Głos Pomorza* 19.10.1978, 239 (1978): 1.
- „Depesza polskich przywódców do Jana Pawła II”. *Głos Pomorza* 14.05.1981, 97 (1981): 1.
- „Depesza przewodniczącego Rady Państwa do papieża Jana Pawła I”. *Głos Pomorza* 29.08.1978, 197 (1978): 1.
- „Depesza przewodniczącego Rady Państwa PRL do Pawła VI”. *Głos Pomorza* 26.09.1977, 218 (1977): 1.
- „Depesza przywódców PRL do papieża Jana Pawła II”. *Głos Pomorza* 18.10.1978, 238 (1978): 1.
- „Dni kultury, oświaty, książki i prasy – Jubileusz prasy”. *Głos Pomorza* 5.05.1977, 10 (1977): 4.
- Dudek, Antoni. „Problem normalizacji stosunków między PRL a Stolicą Apostolską w latach 1971–1977”. *Mazowieckie Studia Humanistyczne* 5, 2 (1999): 63–75.
- Dziki, Sylwester. „Calendarium XX-lecia”. *Zeszyty Prasoznawcze* 2 (1967): 25–26.

- „Encyklika papieża”. *Głos Pomorza* 3.12.1980, 262 (1980): 2.
- „Fakty i liczby”. *Głos Pomorza* 12.05.1982, 93 (1982): 6.
- „Historyczne spotkanie”. *Głos Pomorza* 3.10.1989, 230 (1989): 1–2.
- „I sekretarz KC PZPR Edward Gierek zakończył wizytę we Włoszech. Wizyta w Watykanie – rozmowa z papieżem Pawłem VI”. *Głos Pomorza* 2–4.12.1977, 274 (1977): 2.
- „Jednostki wyzwolenicze prą na południe, Zaciekle walki na froncie północnym”. *Głos Koszaliński* 4.05.1972, 125 (1972): 2.
- Juszczak-Maraszekiewicz, Elżbieta. „*Głos Koszaliński/Pomorza*” 1952–1989. *Propaganda i informacja*. Koszalin: Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Koszalińskiej, 2017.
- „Kanclerz RFN H. Kohl na audiencji u papieża”. *Głos Pomorza* 19–21.10.1982, 229 (1982): 2.
- „Kardynał Albino Luciani nowym papieżem”. *Głos Pomorza* 28.08.1978, 196 (1978): 1.
- „Kardynał Karol Wojtyła wybrany papieżem”. *Głos Pomorza* 17.10.1978, 237 (1978): 1–2.
- Kolasa, Władysław Marek. *Prasa Krakowa w dekadzie przemian 1989–1998: rynek – polityka – kultura*. Kraków: Akademia Pedagogiczna, 2004.
- Kołodziej, Jacek, Bogusław Sławomir Kunda, Maciej Pawłowski. „Zawartość prasy lat osiemdziesiątych”. *Zeszyty Prasoznawcze* 1–2 (1991): 116–118.
- „Kondolencje z Polski po zgonie papieża”. *Głos Pomorza* 2.10.1978, 225 (1978): 1.
- „Konflikt między biskupami holenderskimi a Watykanem. Sprawa celibatu”. *Głos Pomorza* 7–9.01.1977, 5 (1977): 2.
- „Kosmonautka u papieża”. *Głos Pomorza* 10.04.1989, 84 (1989): 5.
- Koziół, Andrzej. „Prasa w latach 1944–1989”. W: *Prasa, radio i telewizja w Polsce. Zarys dziejów*, red. Danuta Grzelewska, 192. Warszawa: Elipsa, 2001.
- Krasicki, Ignacy. „Dyplomacja za spiżową bramą”. *Głos Koszaliński* 15.12.1974, 349 (1974): 4.
- Krasicki, Ignacy. „Ideologia i wychowanie”. *Głos Koszaliński* 6.05.1972, 127 (1972): 6.
- Krasicki, Ignacy. *Prasa jako towar i przedsiębiorstwo*. Kraków: Ośrodek Badań Prasoznawczych RSW „Prasa–Książka–Ruch”, 1973.
- Krasucki, Ludwik. „Myśląc o partii, Stanowisko wobec religii”. *Głos Pomorza* 13.06.1983, 137 (1983): 3.
- „Kreowanie nowych kardynałów w Watykanie”. *Głos Pomorza* 3.02.1983, 28 (1983): 2.
- „List papieża do kardynała S. Wyszyńskiego”. *Głos Pomorza* 30.03.1981, 65 (1981): 1.
- Markiewicz, Stanisław. „O wolności sumienia – prawie wszystko”. *Głos Koszaliński* 15.07.1973, 198 (1973): 6.
- Markiewicz, Stanisław. „Pod znakiem konfliktów”. *Głos Koszaliński* 30.10.1974, 303 (1974): 4.
- „Mediacja Watykanu w sporze Argentyna–Chile”. *Głos Pomorza* 26.02.1979, 44 (1979): 1.
- „Mediacje Watykanu w Libanie”. *Głos Pomorza* 21.12.1978, 290 (1978): 1.
- Mielczarek, Tomasz. *Monopol, pluralizm, koncentracja. Środki masowego komunikowania w Polsce w latach 1989–2006*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej, 2007.
- „Monopol czy tylko mit, Prawda o RSW”. *Głos Pomorza* 11.12.1989, 286 (1989): 4.
- Myśliński, Jerzy. *Kalendarium polskiej prasy, radia i telewizji*. Warszawa: „BelStudio”, 2004.
- „Nasza redakcyjna nawa”. *Głos Pomorza* 2–4.09.1977, 199 (1977): 16.
- „Nawiązanie stosunków dyplomatycznych”. *Głos Pomorza* 11.01.1984 r., 9 (1984): 1.
- „Nominacje w Watykanie”. *Głos Pomorza* 28.05.1979, 118 (1979): 2.
- „Nowa encyklika”. *Głos Pomorza* 26.03.1987, 72 (1987): 1.

- „Nowe nominacje w Watykanie”. *Głos Pomorza* 7.05.1979, 101 (1979): 2.
- „Noworoczne kazanie papieża Jana Pawła II”. *Głos Pomorza* 2.01.1981, 2 (1981): 2.
- „Nowy kodeks prawa kanonicznego”. *Głos Pomorza* 27.01.1983, 22 (1983): 2.
- „Od piątku do poniedziałku”. *Głos Pomorza* 9.02.1976, 32 (1976): 2.
- „Od piątku do poniedziałku”. *Głos Pomorza* 3.01.1977, 1 (1977): 2.
- „Order Sztandaru Pracy I klasy dla RSW «Prasa–Książka–Ruch»”. *Głos Pomorza* 18.12.1987, 296 (1987): 1–2.
- „Orędzie papieża”. *Głos Pomorza* 20.12.1979, 285 (1979): 2.
- „Orędzie papieża Pawła VI”. *Głos Pomorza* 28.03.1978, 70 (1978): 2.
- „Organ”. W: *Mały Słownik Języka Polskiego*, red. Stanisław Skorupka, Halina Auderska, Zofia Łempicka, 515. Warszawa: PWN, 1968.
- Orszulik, Alojzy. *Czas przełomu: notatki ks. Alojzego Orszulika z rozmów z władzami PRL w latach 1981–1989*. Warszawa–Ząbki, Air Link, Apostolicum Wydawnictwo Księży Pallotynów Prowincji Chrystusa Króla, 2006.
- Pamięć po PZPR. W pięćdziesiątą rocznicę Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej*. Warszawa, 1998.
- „Papież apeluje o rozagę”. *Głos Pomorza* 26–28.03.1982, 61 (1982): 2.
- „Papież modli się za pokój”. *Głos Koszaliński* 2.01.1973, 2 (1973): 1.
- „Papież o moralnym aspekcie i obowiązku służby wojskowej”. *Głos Pomorza* 5.04.1989, 80 (1989): 4.
- „Papież o obradach «Okrągłego Stołu»”. *Głos Pomorza* 10.02.1989, 35 (1989): 2.
- „Papież o Polsce”. *Głos Pomorza* 15.12.1981, 249 (1981): 1.
- „Papież Paweł VI wzywa do rozbrojenia”. *Głos Pomorza* 8.06.1978, 130 (1978): 1–2.
- „Papież przyjął A. Dubczeka”. *Głos Pomorza* 21.11.1988, 270 (1988): 1.
- „Papież przyjął delegację «Solidarności»”. *Głos Pomorza* 16–18.01.1981, 13 (1981): 1–2.
- „Papież przyjął delegację z Polski”. *Głos Pomorza* 11.10.1982, 199 (1982): 1.
- „Papież przyjął na audiencji prywatnej Lecha Wałęsę”. *Głos Pomorza* 21.04.1989, 94 (1989): 1.
- „Papież przyjął króla Jordanii”. *Głos Pomorza* 2.02.1988, 26 (1988): 1.
- „Papież przyjął K. Barcikowskiego”. *Głos Pomorza* 18.10.1988, 243 (1988): 1–2.
- „Papież przyjął prezydenta Nikaragui”. *Głos Pomorza* 30–31.01.1988, 24 (1988): 1.
- „Papież przyjął J. Czyrka”. *Głos Pomorza* 17.04.1989, 90 (1989): 1–2.
- „Papież przyjął prymasa J. Glempa”. *Głos Pomorza* 30.09.1988, 228 (1988): 1.
- „Papież przyjął prymasa Polski”. *Głos Pomorza* 29–30.01.1983, 24 (1983): 1.
- „Papież przyjął R. Malinowskiego”. *Głos Pomorza* 17.03.1989, 65 (1989): 1.
- „Papież przyjął Walentynę Tierszkwą”. *Głos Pomorza* 14–15.11.1987, 267 (1987): 1.
- „Papież przyjął Turguta Ozala”. *Głos Pomorza* 7.10.1988, 234 (1988): 1.
- „Papież z wizytą u kardynała Wyszyńskiego”. *Głos Pomorza* 7–9.11.1980, 242 (1980): 2.
- „Pierwsza encyklika papieża Jana Pawła II”. *Głos Pomorza* 16.03.1979, 59 (1979): 2.
- „Pierwsze orędzie papieża Jana Pawła II”. *Głos Pomorza* 18.10.1978, 238 (1978): 2.
- Pisarek, Walery. *Analiza zawartości prasy*. Kraków: Ośrodek Badań Prasoznawczych, 1983.
- Pisarek, Walery. *Prasa – nasz chleb powszedni*. Wrocław: Ossolineum, 1978.
- Piwońska-Pykało, Lidia. „Rozprawy – Prasa w okresie Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego”. W: *Materiały pomocnicze do historii dziennikarstwa Polski Ludowej*. T. 5, red. Alina Słomkowska, Jerzy Bentkowski, 18–19. Warszawa: [Uniwersytet Warszawski], 1976.
- „Podziękowanie za życzenia”. *Głos Pomorza* 12.10.1977, 232 (1977): 2.

- „Pogrzeb papieża Jana Pawła I”. *Głos Pomorza* 5.10.1978, 228 (1978): 1.
- „Pogrzeb papieża Pawła VI”. *Głos Pomorza*, 14.08.1978, 184 (1978): 1–2.
- Polska Agencja Prasowa. „28 nowych kardynałów”. *Głos Pomorza* 27.05.1985, 122 (1985): 5.
- Polska Agencja Prasowa. „A. Gromyko spotkał się z papieżem”. *Głos Koszaliński* 22.02.1974, 53 (1974): 2.
- Polska Agencja Prasowa. „Ambasador USA w Watykanie”. *Głos Pomorza* 23.03.1984, 71 (1984): 5.
- Polska Agencja Prasowa. „Ataki rewizjonistów na Jana Pawła II”. *Głos Pomorza* 9–10.07.1983, 160 (1983): 8.
- Polska Agencja Prasowa. „Drugi dzień obrad Sejmu PRL”. *Głos Pomorza* 3.08.1981, 153 (1981): 1–2.
- Polska Agencja Prasowa. „Encyklika papieża o pracy ludzkiej”. *Głos Pomorza* 16.09.1981, 185 (1981): 2.
- Polska Agencja Prasowa. „Kanonizacja ojca M. Kolbe”. *Głos Pomorza* 11.10.1982, 199 (1982): 1.
- Polska Agencja Prasowa. „Nowe ataki rewizjonistów zachodnioniemieckich na papieża”. *Głos Pomorza* 1.07.1983, 153 (1983): 8.
- Polska Agencja Prasowa. „Papież o konferencji KPZR”. *Głos Pomorza* 2–3.07.1988, 153 (1988): 3.
- Polska Agencja Prasowa. „Papież o polskich sprawach”. *Głos Pomorza* 22.09.1981, 189 (1981): 2.
- Polska Agencja Prasowa. „Papież przyjął przedstawiciela rządu PRL”. *Głos Pomorza* 14.01.1982, 10 (1982): 1.
- Polska Agencja Prasowa. „Papież: Kościół katolicki jest ubogi”. *Głos Pomorza* 29.06.1989, 151 (1989): 2.
- Polska Agencja Prasowa. „Uroczystości Niedzieli Palmowej z udziałem papieża”. *Głos Pomorza* 20.03.1989, 67 (1989): 2.
- Polska Agencja Prasowa. „Zamach w Rzymie. Papież ranny”. *Głos Pomorza* 14.05.1981, 97 (1981): 1–2.
- „Polska misja specjalna na audiencji u papieża”. *Głos Pomorza* 6.09.1978, 203 (1978): 2.
- „Po zamachu na papieża”. *Głos Pomorza* 15–17.05.1981, 98 (1981): 1–2.
- „Po zgonie Pawła VI”. *Głos Pomorza* 10.08.1978, 181 (1978): 2.
- „Po zgonie Pawła VI. Kondolencje z Polski”. *Głos Pomorza* 8.08.1978, 179 (1978): 1–2.
- „Prasa”. W: *Nowa Encyklopedia Powszechna PWN*. T. 5, 309. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1996.
- Prasa w czterdziestoleciu Polski Ludowej – materiały z seminarium*. Olsztyn, 15 września 1984 r. Olsztyn: Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego, 1985.
- „Premier G. Lazar w Watykanie”. *Głos Pomorza* 21–22.02.1987, 44 (1987): 1.
- „Przemówienie papieża Jana Pawła II na XXXIV sesji Zgromadzenia Ogólnego”. *Głos Pomorza* 3.10.1979, 223 (1979): 2.
- „Rozpoczęcie konklawe”. *Głos Pomorza* 16.10.1978, 236 (1978): 2.
- „RSW «Prasa» – Liczby i fakty”. *Zeszyty Prasoznawcze* 2 (1967): 9.
- Rybak, Andrzej. *Obraz Kościoła katolickiego w prasie lokalnej w latach 1972–1989*. Praca magisterska, Uniwersytet Szczeciński w Szczecinie, 2019.
- „Sekretarz Konferencji Islamskiej u papieża”. *Głos Pomorza* 8.04.1981, 72 (1981): 2.
- „Siódma encyklika papieża”. *Głos Pomorza* 20–21.02.1988, 42 (1988): 1.

- Sobczak, Jacek. *Prawo prasowe*. Warszawa: Wydawnictwo „Muza”, 2001.
- Sobiecki, Marek. „Papież–pielgrzym”. *Głos Pomorza* 3.06.1987, 128 (1987): 3.
- Sosiń, Bożydar. „Dziesięć lat pontyfikatu Jana Pawła II”. *Głos Pomorza* 15–16.10.1988, 153 (1988): 3.
- „Spotkanie Jana Pawła II z Polakami”. *Głos Pomorza* 18.10.1988, 243 (1988): 2.
- „Sztandaru Pracy, order”. W: *Nowa Encyklopedia Powszechna PWN*. T. 6, 205. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1996.
- „Światowe echa wyboru nowego papieża”. *Głos Pomorza* 19.10.1978, 239 (1978): 1–2.
- „Tygodnik Stern o podróżach papieża Jana Pawła II, czy papież musi trafić do piekła”. *Głos Pomorza* 25.02.1985, 47 (1985): 5.
- „Uroczysta inauguracja pontyfikatu Jana Pawła II”. *Głos Pomorza* 23.10.1978, 242 (1978): 1–2.
- „Uroczystości kanonizacyjne”, *Głos Pomorza* 13.11.1989, 263 (1989): 1.
- „Urodziny Jana Pawła II”. *Głos Pomorza* 19.05.1981, 100 (1981): 1–2.
- Ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe. Dz.U. nr 5 z dnia 7 lutego 1984 r.
- Ustawa z dnia 29 grudnia 1989 r. o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Dz.U. z 1989 r.
- „Watykan a prawicowe dyktatury... Ewolucja, którą warto odnotować”. *Głos Koszaliński* 4.02.1975, 30 (1975): 4.
- „Wizyta L. Poggi”. *Głos Pomorza* 21.12.1981, 254 (1981): 2.
- „Wizyta prezydenta USA w Watykanie”. *Głos Pomorza* 23.06.1980, 183 (1980): 8.
- „W skrócie”. *Głos Pomorza* 6.06.1983, 131 (1983): 1.
- „W telegraficznym skrócie”. *Głos Koszaliński* 1.05.1975, 104 (1975): 2.
- „W telegraficznym skrócie”. *Głos Pomorza* 2.12.1975, 268 (1975): 2.
- „W telegraficznym skrócie”. *Głos Koszaliński* 27.02.1975, 50 (1975): 2.
- „W telegraficznym skrócie”. *Głos Koszaliński* 28.05.1975, 127 (1975): 2.
- „Wydarzenia tygodnia”. *Głos Pomorza* 6–8.10.1978, 229 (1978): 1.
- „Wypędzeni na audiencji u papieża”. *Głos Pomorza* 10.11.1986, 262 (1986): 5.
- „Zintegrowanie RSW «Prasa», «Książki i Wiedzy» i «Ruchu»”. *Głos Koszaliński* 22.12.1972, 357 (1972): 1.
- „Zmarł papież Jan Paweł I”. *Głos Pomorza* 30.09.–1.10.1978, 224 (1978): 1–2.
- „Zmiany w zasięgu rozprowadzania dzienników terenowych, «Głos Koszaliński» – «Głosem Pomorza»”. *Głos Koszaliński* 25.06.1975, 148 (1975): 3.
- „Z ostatniej chwili”. *Głos Pomorza* 3.02.1988, 27 (1988): 2.
- „Z ostatniej chwili”. *Głos Pomorza* 27.09.1989, 225 (1989): 2.
- „Z ostatniej chwili”. *Głos Pomorza* 3.10.1989, 230 (1989): 2.
- „Z pobytu A. Gromyki w Rzymie”. *Głos Pomorza* 25.01.1979, 18 (1979): 1.

Streszczenie

Prasa, jako środek masowego przekazu wiadomości i określonych treści ideowo-wychowawczych, miała podnosić poziom świadomości społecznej ludności, jej kultury i wiedzy, w tym o religii i Kościele katolickim, w duchu panującej ideologii. Obraz Stolicy Apostolskiej i papieży z lat 1972–1989 wyłaniający się z omawianych tekstów ukazuje te podmioty jako instytucje polityczne. W tym czasie z wystąpień publicznych papieży i przedstawicieli Kurii Rzymskiej dobierano, cytowano, a nawet parafrazowano w artykułach prasowych słowa tak, by były zbieżne z poglądami PZPR lub służyły jej propagandzie. Na poziomie zwłaszcza najwyższej hierarchii upatrywano sojuszników, próbując też przedstawiać ich w ten sposób. Analiza tekstów poświęconych Kościołowi pozwalała wskazać, że Kościół traktowany był jako zbyt poważna i niezależna siła, by krytykować go otwarcie. Dlatego, zwłaszcza w latach 80., przyjęto perspektywę dialogu z Kościołem. W krytyce zaś Kościół bywał przedstawiany w opozycji do państwa komunistycznego, a dotyczyło to m.in. hierarchii wartości, praw społecznych, odniesienia do państw o innych ustrojach politycznych.

Słowa kluczowe: Stolica Apostolska, papieże, prasa lokalna, komunizm

Abstract

THE IMAGE OF THE APOSTOLIC SEE AND THE POPE IN THE RELATIONS OF THE *GŁOS POMORZA* AND THE *GŁOS KOSZALIŃSKI*, 1972–1989

The press, as a medium of mass communication of news and specific ideological and educational content, was to raise the level of social awareness of the population, its culture and knowledge, including religion and the Catholic Church, in the spirit of the prevailing ideology. The image of the Holy See and the popes from 1972–1989 emerging from the texts under discussion shows these entities as political institutions. At that time, words were selected, quoted and even paraphrased in press articles from the public appearances of popes and representatives of the Roman Curia so that they were consistent with the views of the Polish United Workers' Party or served its propaganda. At the level of the highest hierarchy in particular, allies were perceived, and attempts were also made to present them in this way. An analysis of the texts devoted to the Church showed that the Church was treated as too serious and independent a force to openly criticize it. Therefore, especially in the 1980s, the perspective of dialogue with the Church was adopted. In criticism, the Church was sometimes presented in opposition to the communist state, and this concerned, inter alia, hierarchy of values, social rights, references to countries with other political systems.

Keywords: the Apostolic See, popes, local press, Communism